

Handbok för DJURTRANSPORTER

För dig som ska sköta och transportera djur

PROJEKTANSVARIG

Elaine Brun, TYA

TEXT/PRODUKTION/GRAFISK FORM

Interactive Documentation i Eskilstuna AB Indoc
Spoon

FOTO

Alfred Runow, IVAR
Svensk Fågel
SLU

ARBETSGRUPP

Kristina Odén och Lotta Andersson, Jordbruksverket
Jan Gardell, Envirogard
Eva Berndtson, leg. veterinär, Scandistandard
Gunnar Johansson, leg. veterinär/D.V.M. Animal
Welfare Adviser, Gård&Djurhälsan
Jari Sotkasiira, Transportarbetareförbundet
Jan Arvidsson, Transportföretagen

ETT STORT TACK

till alla djurtransportföretag och
transportörer som ställt upp vid
framtagandet av handboken.

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Innehåll

1. Varför behövs kompetensbevis för djurtransporter?

Utbildning för djurkompetensbevis	6
EG-förordningen och nationella tillägg	6
Vad är transporter inom ekonomisk verksamhet?	7
Tillstånd för transportörer	7
Transporter på maximalt åtta timmar	8
Transporter överstigande åtta timmar	8
EG-förordningens regler	9
Förenklningar för vissa transporter	10
Transportköparnas egna regler	11
Myndigheter och intressenter	12

2. Transportören

Vad krävs av dig som tänker bli eller är djurtransportör?	15
Tillståndsregistrering hos Jordbruksverket	15
Arbetsmiljö och arbetstid	17
Ansvarsfördelning mellan transportören och föraren	18
Arbetsmiljölagen, AML	19
Arbetsmiljöverkets föreskrifter	19
Introduktion av nyanställd	21

3. Fordonet

Intygskrav	23
Färdskrivare och förarkort	23
Det finns två typer av färdskrivare	23
Fordonstyper	23
Risker med två eller flera lastplan	24
Fordon för långa transporter	27
Navigationssystem för långa transporter	29
Checklista, kontroll av fordon och trailer	30

4. Föraren

Flera kompetensbevis	33
Utbildningskrav	33
Förarkort	34
Kör- och vilotidsregler	34
Ditt föraransvar	35
Arbete med djur	37

5. Transporten

Allmänt om transporten och dig som förare	39
Dokumentation	40
Utlastningssystem	42
Djurägares och djurhållares ansvar	42
På- och avlastning – viktigt att tänka på för dig som förare	45
Drivning av djur	46
Skiljande av djur	47
Körbeteende	48
Transportens påverkan på köttets kvalitet	49
Transport- och utfodringstider	50
Transport på fartyg	54

6. Djurslag och beteende

Beteende och egenskaper – forskning, etologi	57
Olika djurarters egenskaper och beteenden	59
Nötkreatur	59
Får, lamm och getter	60
Hästar	61
Grisar	62
Fjäderfä	64
Renar	65

7. Säkerhet och smittskydd

Smittorisker för dig som djurtransportör och förare	67
Transporter utomlands	69
Rengöring och desinfektion	74
Vid nödsituation	76
Kollegahjälpen	78
Första hjälpen fyra huvudpunkter	79

8. Definitioner och tabeller

Definitioner djurtransporter	82
Blanketter, intyg och transporthandlingar	84
Tabeller tillgängligt utrymme	86
Lathund för minsta lastyta av boskap	88
Transport av dräktiga, nyförlösta och unga djur	94
Maximala transporttider – generellt gäller 8 timmarsregeln	96

Huvudsyftet med denna handbok är att göra de regelverk som ska tillämpas för djurtransporter lättillgängliga för dem som praktiskt utför transporter av lantbrukets djur.

Genom att också belysa frågor som rör både företaget, föraren och fordonet har vi strävat efter att göra denna bok så komplett som möjligt.

Vår förhoppning är att boken fyller sitt syfte och finns tillgänglig vid varje transport.

1

**Varför behövs
kompetensbevis för
djurtransporter?**

Utbildning för djurkompetensbevis

För att framföra fordon med nötkreatur, får, getter, grisar, fjäderfän eller hästar måste du ha ett kompetensbevis (DKB). Även den som ansvarar för skötsel av djur måste ha ett kompetensbevis. Det fås genom att fullfölja och bli godkänd på en utbildning för de djurslag du ska transportera.

En lista på godkända utbildningar och utbildare finner du på Jordbruksverkets hemsida, www.jordbruksverket.se

”Handbok för djurtransporter” är ett läromedel för utbildning av personal som hanterar, sköter eller utför fordonstransport av djur. Boken stöder transportbranschens önskan om professionella och etiskt försvarbara djurtransporter.

Boken refererar till och fördjupar sig i ”Rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordningen (EG) nr 1255/97”, härafter kallad EG-förordningen. Den har tillämpats i EU sedan 5 januari 2007.

Boken refererar också till de nationella föreskrifterna ”Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om transport av levande djur” (SJVFS 2010:2), ofta kallade L5.

I Sverige är det Jordbruksverket som är ansvarig myndighet för reglerna om transport av levande djur.

EG-förordningen och nationella tillägg

Det är förbjudet att transportera eller låta transportera djur under sådana förhållanden att de kan komma till skada eller tillfogas onödigt lidande. EG-förordningens regler gäller alla djurtransporter förenade med ekonomisk verksamhet. Det innebär både transporter som ger direkt utbyte av pengar, varor eller tjänster och sådana som leder eller syftar till direkt eller indirekt vinst. Förordningen gäller för djurtransporter inom EU. Norge jämställs i det avseendet med en medlemsstat. Island är i detta fall ett tredje land, inte förpliktigt att följa förordningen.

De nationella föreskrifterna (SJVFS 2010:2, L5) gäller för alla transporter som påbörjas och avslutas inom Sverige, samt för sjötransporter som utgår från Sverige.

Vad är transporter inom ekonomisk verksamhet?

Att transportera djur inom ekonomisk verksamhet innebär att du får ersättning för dina arbetsinsatser eller att transporten på ett direkt eller indirekt sätt syftar till ekonomisk vinst.

Det är alltid ditt eget ansvar att bedöma om dina transporter sker inom en ekonomisk verksamhet eller inte. Du måste till exempel fundera över när en amatör- eller hobbyverksamhet blir mer yrkesmässig.

Bedömningen av vad som räknas som transporter inom en ekonomisk verksamhet kan variera mellan olika länder inom EU. Om du tänker transportera djur utomlands måste du ta reda på vilka riktlinjer som gäller i de länderna.

I denna handbok kan du läsa mer om Sveriges riktlinjer för vad som räknas som transporter inom ekonomisk verksamhet.

Tillstånd för transportörer

För att få transportera djur måste du registrera dig som transportör hos Jordbruksverket och få ett transportörtillstånd. Se blankett och e-tjänst på www.jordbruksverket.se

Transportföretag med flera anställda förare behöver bara registrera själva företaget. Du kan söka tillstånd för korta transporter under åtta timmar eller för långa transporter över åtta timmar.

Du måste ha ett intyg som visar att det fordon du använder är besiktigt och godkänt av Länsstyrelsen. Det ställs ytterligare krav på fordonet för långa transporter. Fordonsintyget utfärdas av Jordbruksverket och ska finnas med i bilen när du transporterar djur. Observera att det finns en särskild blankett som du ska använda om du inte har eget fordon.

Om du som tänker starta åkeri behöver också ansöka om tillstånd hos Transportstyrelsen för din verksamhet. Läs mer om detta på www.transportstyrelsen.se

Transporter på maximalt åtta timmar

Transportörer av samtliga djurslag måste ha tillstånd Typ 1. De som framför fordon med tama hästdjur (innefattar även registrerade hästar), nötkreatur, får, getter, gris eller fjäderfå, och de som har ansvaret för skötseln av djuren under transporten, måste ha kompetensbevis för de djurslag som transporteras. Fordon och behållare för transporter under åtta timmar ska vara godkända av behörig myndighet (Länsstyrelsen).

Tillstånd för transportör enligt artikel 10.1 (Typ 1) utfärdas av Jordbruksverket.

Transporter överstigande åtta timmar

Tillstånd Typ 2 krävs för långa transporter över åtta timmar, samt kompetensbevis enligt ovan. Det tillkommer också krav på att vägtransportmedel som används för tama hästdjur (innefattar även registrerade hästar), nötkreatur, får, getter och gris uppfyller vissa tilläggsvillkor och är godkända för långa transporter av behörig myndighet (Länsstyrelsen). Även behållare eller containers, som används för långa transporter av dessa djurslag på väg eller till sjöss, ska godkännas.

Tillstånd för transportör enligt artikel 11.1 (Typ 2) utfärdas av Jordbruksverket.

Exempel på transporter där EG-förordningens regler gäller enligt SJV:

Transporter ...

- ... där transportören tar betalt för transporten
- ... av produktionsdjur som en del av driftsupplägget, till exempel transport av suggor i en suggring. Som produktionsdjur räknas djur som används för framställning av till exempel livsmedel, ull, päls, skinn eller andra produkter av animaliskt ursprung
- ... av produktionsdjur till slakt. Transport av djur inom hobbyverksamhet till slakt räknas inte som ekonomisk verksamhet om det gäller ett fåtal djur enstaka gånger
- ... inom professionell trav-, galopp- och tränarverksamhet
- ... inom professionell tävlingsryttar- eller tävlingskuskverksamhet
- ... i samband med yrkesmässig avelsverksamhet. Transport av djur inom ett bevarandeprogram räknas inte som ekonomisk verksamhet om det gäller ett fåtal djur enstaka gånger
- ... av djur för uppvisning, till exempel cirkusar och djurparker. Transport som en djurpark gör för avel inom ett bevarandeprogram räknas inte som ekonomisk verksamhet om det gäller ett fåtal djur enstaka gånger.
- ... som utförs av djurhandlare eller djurbutiker
- ... av försöksdjur
- ... inom yrkesmässig verksamhet som kräver tillstånd enligt 16 § djurskyddslagen

Exempel på transporter där EG-förordningens regler inte gäller:

- Transporter av egna djur till eller från betet eller på veterinärs inrådan till eller från veterinär är undantagna även om transportören i samband med andra transporter omfattas av förordningen.
- Den som bedriver hobbyverksamhet med djur omfattas i allmänhet inte av förordningen. Denna kategori djurhållare är undantagen även om transport till tävling med små prissummor, transport till slakteri av enstaka djur med mera, kan leda till viss ekonomisk vinst. Även dessa transporter omfattas dock av förordningen om kommersiella transportörer anlitas.

Följande verksamheter är exempel på vad som inte omfattas av EG-förordningen enligt SJV:

Transporter ...

- ... som utförs av/för hobbyryttare/kusk
- ... i samband med amatörtrav- och galoppverksamhet
- ... till/från fodervärd
- ... i samband med amatöruppvisning, exempelvis riddarspel
- ... i samband med utbildningsverksamhet och ridskolor i normalfallet
- ... av ridskolehästar till/från tävling

Det är dock alltid den enskilde utövarens ansvar att bedöma i vilken kategori verksamheten hamnar, till exempel när amatör/hobbyverksamhet övergår i mer yrkesmässig verksamhet.

Förenklingar för vissa transporter

De olika regelverken ger vissa lättnader vid kortare och/eller sällan förekommande transporter:

- Brådskande transporter till och från veterinärvård kan alltid göras med beaktande av att transporten inte innebär "onödigt lidande" för djuret.
- Sällan förekommande transporter av egna djur i "ekonomisk verksamhet" (max 8 ggr/år) under 65 km får göras utan transportörs-tillstånd, fordonsgodkännande och godkänt kompetensbevis.
- Transporter av egna djur med eget transportmedel inom 50 km från gården är undantagna från en stor del av reglerna. Dock gäller övergripande regler om djurens lämplighet för transport, säkra fordon och lastning även för dessa transporter.
- Transporter av egna djur som ingår i bevarandeprogram, till exempel i regi av djurparker och lantrasföreningar.

Undantagen innebär i stort lättnader beträffande formalia medan regler och ansvar för djurens välbefinnande står kvar. Om kommersiella djurtransportfirmor anlitas för uppdragen gäller inga undantag.

Allmänna transportvillkor i EG-förordningens Artikel 3, som alltid ska följas, innebär följande: *Ingen person får transportera eller låta transportera djur på ett sådant sätt att de riskerar att skadas eller orsakas onödigt lidande.*

Dessutom ska följande villkor vara uppfyllda:

- Alla nödvändiga åtgärder ska ha vidtagits på förhand för att transporttiden ska begränsas till ett minimum och djurens behov ska vara tillfredsställda under befordran.
- Djuren ska vara i skick för planerad befordran.
- Transportmedlen ska vara utformade och konstruerade samt underhållas och handhas på ett sådant sätt att skador och lidande förhindras och djurens säkerhet tryggas.
- Anordningar för i- och urlastning ska vara utformade och konstruerade samt underhållas och drivas på ett sådant sätt att skador och lidande förhindras och djurens säkerhet tryggas.
- Personer som hanterar djuren ska vara utbildade eller ha vederbörlig kompetens för sin uppgift och utföra sitt arbete utan att använda våld eller andra metoder som i onödan kan skrämja djuren eller tillfoga djuren skada eller lidande.
- Transporten till bestämmelseorten ska genomföras utan dröjsmål och förutsättningarna för djurens välbefinnande ska kontrolleras regelbundet och upprätthållas på lämpligt sätt.
- Djuren ska förfoga över tillräcklig golvyta och ståhöjd i förhållande till sin storlek och den planerade befordran.
- Djuren ska få vatten, foder och vila med lämpliga intervall och i en mängd och av en kvalitet som ska vara anpassad till djurart och storlek.

Transportköparnas egna regler

Slakterier, förmedlingsorgan och mottagare av livdjur har ofta egna krav både på transportfordonet och på transporter. De kraven kan gå längre än vad Jordbruksverket/EU kräver.

Det kan till exempel vara att ...

- ... fordonet ska ha luftfjädring både fram och bak
- ... chassit ska ha krängningshämmare och vara anpassat till lastens tyngdpunkt
- ... golvet ska vara belagt med gummimatta
- ... vissa djur ska transporteras i individuella fack
- ... vattning, utfodring och tillsyn ska ske med tätare intervall än vad som krävs i lag och övrig författning

Myndigheter och intressenter

Arbetsmiljöverket, AV

Huvudmyndighet för arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftning. Ger ut arbetsmiljöverkets författningssamlingar, AFS.

Webbplats: www.av.se

Jordbruksverket, SJV

Jordbruksverket ansvarar för den centrala kontrollen av djurskyddet i Sverige och är huvudman för Sveriges distriktsveterinärer (DV). Jordbruksverket registrerar djurtransportörer, fordonsintyg, samt kompetensbevis för förare och skötare. Jordbruksverket ger ut föreskrifter, till exempel L5 (SJVFS 2010:2) om nationella regler för djurtransporter.

Webbplats: www.jordbruksverket.se

Gränskontrollveterinär, GKV

En officiell veterinär som kontrollerar djurtransporter vid in- eller utförsel från och till tredjeländ. Gränskontrollveterinären är vanligen en distriktsveterinär (DV) anställd av Jordbruksverket.

Officiell veterinär, OV

En officiell veterinär har särskilt förordnande av Jordbruksverket att utföra sådana uppdrag som EG-rätten kräver ska utföras av en officiell veterinär. De kan till exempel gälla intygande vid utförsel av djur och djurprodukter över Sveriges gränser. Jordbruksverkets distrikts-

veterinärer kan vara officiella veterinärer. Även distriktsveterinärer måste gå en särskild utbildning för att bli officiella veterinärer. Alla är därför inte OV.

Länsstyrelsen, LST

Länsstyrelsen ansvarar för den lokala och regionala kontrollen av djurskyddet. Länsstyrelsen ansvarar också för besiktningen av fordon ur djurskydds-synpunkt. Kontaktuppgifter till respektive länsstyrelse finns på deras hemsida.

Webbplats: www.lansstyrelsen.se

Livsmedelsverket, SLV

Livsmedelsverket är central förvaltningsmyndighet för livsmedelsfrågor och sorterar under Näringsdepartementet.

Webbplats: www.livsmedelsverket.se

Officiella veterinärer vid slakterier, OVS

OVS (tidigare besiktningsveterinär) är anställda vid Livsmedelsverket och har tillsammans med Länsstyrelsen ansvar för kontroll av slakterier och slaktdjurs-transporter.

Länsveterinär

Länsveterinären arbetar med livsmedelskontroll, bekämpning av smittsamma djursjukdomar, djurskydd och tillsyn av veterinärverksamheten inom länet. Länsveterinären är anställd vid Länsstyrelsen.

Polisen

Utför kontroller av djurtransporter i samarbete med Länsstyrelsens djurskydds-handläggare, länsveterinär eller EU:s kontrollant.

Tullverket

Kontrollerar handlingar vid in- eller utförsel av djur. Gränskontrollveterinär arbetar ihop med tullen.

Webbplats: www.tullverket.se

Transportstyrelsen

Har hand om trafiktillstånd, registreringsbevis, körkort, digitalt förarkort med mera.

Webbplats: www.transportstyrelsen.se

Trafikbesiktning

Fordonsbesiktning görs för att säkerställa att ett fordon är i det skick och har den utrustning som krävs ur miljö- och trafik-säkerhetssynpunkt. På www.swedac.se finns en förteckning över besiktningsföretag och stationer.

Svenska Transportarbetarförbundet

www.transport.se

Transportföretagen

www.transportforetagen.se

Sveriges Åkeriföretag

www.akeri.se

TYA

www.tya.se

Lantbrukarnas Riksförbund, LRF

www.lrf.se

Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU

www.slu.se

Naturbruksskolornas Yrkesnämnd, NYN

www.nyn.se

RISE (fd JTI)

www.ri.se

Tips!

www.smittsakra.se

2

Transportören

Vad krävs av dig som tänker bli eller är djurtransportör?

En transportör är en fysisk eller juridisk person som transporterar djur för egen eller annans räkning. En transportör kan själv transportera djuren eller ha anställd personal som utför transporterna.

Ska du starta yrkesmässig transportverksamhet behöver du ansöka om tillstånd för din verksamhet på Transportstyrelsen. Dessutom behöver du göra en tillståndsregistrering för djurtransporter på Jordbruksverket.

Du behöver även ha kännedom om andra regler som gäller för åkeriverksamhet exempelvis enligt Trafikförordningen, kör- och vilotidsregler samt yrkeskompetensbevis.

Läs mer om detta på www.transportstyrelsen.se

Tillståndsregistrering hos Jordbruksverket

Varje transportör som transporterar djur i samband med en ekonomisk verksamhet ska ha tillstånd registrerat hos Jordbruksverket. Ett tillstånd gäller i fem år. Ansökan görs på blanketten ”E13.1 Ansökan – registrering som transportör av levande djur”.

Webbplats: www.jordbruksverket.se

Bilagor till ansökan

Följande bilagor ska vara med i ansökan:

- intyg att transportörens transportmedel uppfyller reglerna för transporter
- besiktningsunderlag från Länsstyrelsen

Intyg om godkännande av vägtransportmedel (18.2) utfärdas av Jordbruksverket efter att Länsstyrelsen har besiktigt transportmedlet.

The image shows two overlapping application forms from Jordbruksverket. The top form is titled 'Tillstånd för transporter enligt artikel 18.1 (Förordning (EG) nr 1286/2009) Transporter omfattande personal av djur (E13)'. The bottom form is titled 'Tillstånd för transporter enligt artikel 18.1 (Förordning (EG) nr 1286/2009)'. Both forms contain sections for applicant information, vehicle details, and declarations.

Jordbruksverket utfärdar tillstånd till transportföretag etablerade i landet, vilket är giltigt i alla EU-länder. Transportören får bara söka tillstånd i ett enda land och hos en enda behörig myndighet.

Varje tillstånd tilldelas ett eget nummer och utfärdas på svenska och på engelska. I vissa fall kan tillståndet begränsas till ett visst slags djur eller en viss transportform. Ett beviljat tillstånd ska alltid kunna uppvisas under en transport.

Ett transportföretag som är etablerat i ett tredje land, alltså ett land utanför EU, kan ansöka om tillstånd i ett EU-land där företaget har en representant.

Du som transportör får inte ha dömts för allvarliga överträdelse av lagstiftningen om djurskydd under de senaste tre åren. Ansökan med bilagor ska skickas till Jordbruksverket.

Ett tillstånd kan utfärdas antingen för transporter av högst åtta timmars längd (Typ 1), eller längre transporter som vara mer än åtta timmar (Typ 2).

Transporttiden räknas från den tidpunkt då det första djuret i en sändning lastas. Jordbruksverket kan tillfälligt eller slutgiltigt återkalla en transportörs tillstånd om transportbestämmelserna överträds upprepade gånger, eller vid enstaka överträdelse som medför allvarligt lidande för djuren.

En transportör med tillstånd från en myndighet i ett annat land, kan förbjudas att transportera djur i ett land där hen har begått upprepade eller allvarliga överträdelse av förordningen. Det betyder att en transportör med tillstånd från Sverige alltså kan förbjudas att transportera djur i ett annat land inom EU om hen har överträtt bestämmelserna där.

Korta transporter - under åtta timmar

För att få tillstånd för korta transporter (under åtta timmar) ska transportören (den ansökande) i sin ansökan kunna visa att man förfogar över:

- tillräcklig och lämpad personal och utrustning
- giltiga kompetensbevis
- godkänt och besiktigat fordon
- tillräckliga och lämpliga resurser för att kunna följa bestämmelserna i EG-förordningen och svenska föreskrifter

Det senare kan bland annat uppnås med skriftliga rutiner, instruktioner och riktlinjer för personalen. Företaget ska rätta sig efter eventuella riktlinjer för god praxis. Det, eller dess representanter, får inte ha gjort sig skyldiga till allvarliga överträdelse av EU-regler och/eller nationella regler för djurskydd under de senaste tre åren.

Tillstånd för transportör enligt artikel 10.1 (Typ 1) utfärdas av Jordbruksverket och gäller i högst fem år från utfärdandet.

Långa transporter – över åtta timmar

För att få tillstånd för långa transporter (över åtta timmar) ska transportören förutom den under korta transporter nämnda dokumentationen kunna uppvisa:

- giltiga kompetensbevis för alla förare och skötare som utför långa transporter
- giltiga intyg för alla vägtransportmedel som avses användas till långa transporter
- detaljerad information om procedurerna för hur transportören spårar och registrerar förflyttningen av vägfordon som de ansvarar för, samt hur de vid varje tidpunkt kan kontakta förarna under långa transporter. Speciella regler finns om användning av navigationssystem i fordonet under långa transporter av hästar (undantag reg. hästar), nötkreatur, får, getter eller grisar
- beredskapsplaner för nödsituationer

Tillstånd för transportör enligt artikel 11.1 (Typ 2) utfärdas av Jordbruksverket och gäller i högst fem år från utfärdandet.

Arbetsmiljö och arbetstid

I varje verksamhet i vilken arbetstagare utför arbete för arbetsgivarens räkning är arbetsgivaren skyldig att känna till och följa Arbetsmiljölagen (AML), Arbetsmiljöförordningen (AMF) samt de föreskrifter från Arbetsmiljöverket (AV) som berör verksamheten i företaget. Arbetsgivaren ska även se till att nämnda lagstiftning hålls tillgänglig för samtliga anställda. Kravet på kunskaper gäller även i enmansföretag. Tidigare arbetstidslagstiftningen är bortförhandlad till förmån för kollektivavtal inom Transportarbetareförbundet och är ett komplement till kör- och vilotidsreglerna.

Ansvarsfördelning mellan transportören och föraren

Du som transportör ansvarar för formaliteter som registreringar, godkännande av fordon, tillstånd, personalens utbildning och för att föraren har fått nödvändiga instruktioner. Det innebär att företaget alltid måste ge föraren nödvändig information för att utföra arbetet efter gällande regler.

Som förare ansvarar du för att givna instruktioner följs och för djurens hantering, skydd och tillsyn i samband med av- och ilastning liksom under själva transporten. Föraren är ansvarig enligt trafikförordningen, eftersom hen har rätten att framföra fordonet. Förarens ansvar för djuren gäller från det att ilastningen av det första djuret påbörjas tills det sista djuret är avlastat på bestämelseorten.

Avvikelse rapport, förare – arbetsgivare

I varje transportfordon bör det finnas ett enkelt rapportformulär som kallas "Avvikelse rapport" där föraren kan notera och som sedan lämnas till arbetsgivaren. Det är särskilt viktigt om föraren och arbetsgivaren sällan träffas.

I avvikelserapporten noterar man bland annat:

- olycka* – som har inträffat
- tillbud* – som kunde ha lett till olycksfall
- risk – som kan innebära olycksfall

Noteringarna kan gälla fel på bil eller annan utrustning. Risk/tillbud/olycka på fordon, lastnings- eller lossningsplats eller i samband med hantering av djur från en viss gård med mera.

Arbetsmiljölagen, kapitel 3, 3 a § lyder:

"En arbetsgivare ska utan dröjsmål underrätta den myndighet som regeringen bestämmer om dödsfall eller svårare personskada som har inträffat i samband med arbetets utförande. En arbetsgivare ska också utan dröjsmål underrätta samma myndighet om skador i samband med arbetet som drabbat flera arbetstagare samtidigt och om tillbud som inneburit allvarlig fara för liv och hälsa."

**) Olycka och tillbud ska anmälas till Arbetsmiljöverket.*

Arbetsmiljölagen, AML

Arbetsmiljölagens ändamål är att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet samt att även i övrigt uppnå en god arbetsmiljö. Arbetsgivaren är skyldig att vidta alla åtgärder för att uppnå detta ändamål.

AML gäller i varje verksamhet med undantag av arbete som utförs i arbetsgivarens eget hushåll av den som fyllt 18 år. I vissa avseenden finns skyldigheter även för andra än arbetsgivare och arbetstagare, se AML 3 kap. Som exempel kan nämnas ansvar för den som råder över ett arbetsställe, exempelvis lantbruksföretaget som avlämnar djur samt slakteriet som tar emot djuren.

AML är en ramlag. Arbetsmiljöverkets föreskrifter, Arbetsmiljöverordningen och föreskrifterna från Arbetsmiljöverket anger mer i detalj de regler som gäller för arbetsmiljön.

Arbetsmiljöverkets föreskrifter

Föreskrifterna från Arbetsmiljöverket är indelade i bindande regler, allmänna råd om tillämpning av reglerna samt förtydligande kommentarer till respektive paragraf. Arbetsmiljöverket reviderar kontinuerligt sina föreskrifter. Därför är det viktigt att kontrollera att man har den senaste utgåvan.

Alla föreskrifter finns på Arbetsmiljöverkets webbplats www.av.se

Exempel på föreskrifter som kan beröra arbetet med djurtransporter

Arbete med djur, AFS 2008:17

Beskriver säkerhets- och arbetsmiljöfrågor vid lastning, lossning och förflyttning av djur.

Maskindirektivet och CE-märkning för rörliga plan

Arbetsmiljöverket tillhandahåller en vägledning för tillämpning av maskindirektivet 2006/42/EG.

Systematiskt arbetsmiljöarbete, SAM. AFS 2001:1

Reglerar företagets interna miljöarbete som bland annat innebär att undersöka, genomföra och följa upp verksamheten för att förebygga olyckor och ohälsa.

Första hjälpen och krisstöd, AFS 1999:7

Informerar om vad som gäller vid olycksfall och hur företaget ska stödja till exempel en förare som råkat ut för en allvarlig olycka.

Belastningsergonomi, AFS 2012:2

Informerar bland annat om risker med ensidiga, ofta upprepade, arbetsmoment och tunga lyft och hur skador ska kunna undvikas.

Användning av personlig skyddsutrustning, AFS 2001:3

Informerar om de risker som den personliga skyddsutrustningen ska skydda mot.

Arbetsanpassning och rehabilitering, AFS 1994:1

Reglerar arbetsgivarens skyldigheter i samband med en anställds arbets-sjukdom eller arbetsskada.

Ensamarbete, AFS 1982:3

Avser vad som menas med ensamarbete och vad som gäller för att arbetstagaren ska kunna komma i kontakt med omvärlden i händelse av fara.

Organisatorisk och social arbetsmiljö, AFS 2015:4

Reglerar kunskapskrav, mål, arbetsbelastning, arbetstid och kränkande särbehandling.

6.2.9 Vibrationer, AFS 2005:15

Föreskrifterna gäller arbetsmiljöer där man kan utsättas för vibrationer. De innehåller regler om riskbedömning och åtgärder, information och utbildning samt medicinska kontroller som arbetsgivaren måste erbjuda.

Förslag till föreskrifter om arbetsanpassning

Remisstiden gick ut 15 oktober 2018.

www.av.se

Övriga arbetsmiljöregler

Utöver här uppräknade eller på annan plats i den här boken nämnda författningar bör arbetsgivaren även känna till och följa bestämmelser och föreskrifter i:

- besiktning av lyftanordningar och vissa andra tekniska anordningar, AFS 2003:6
- användning av arbetsutrustning, AFS 2006:4 (2004:5)
- användning av lyftanordningar och lyftredskap, AFS 2006:6
- maskiner och vissa andra tekniska anordningar 1993:10 + 2008:3

Introduktion av nyanställd

Företagaren är enligt Arbetsmiljölagen och AFS 2001:1, Systematiskt arbetsmiljöarbete, skyldig att informera en nyanställd om företaget och de arbetsmiljörisiker som förekommer.

För djurtransportörer gäller dessutom att den som utför en djurtransport också ska ha giltiga kompetensbevis (för vissa djurslag), utbildning i hur djuren ska skötas under transporten och i de speciella lagar och förordningar som gäller för handhavande av djur, djurskyddslagstiftning, tider med mera. Företagaren ska alltså säkerställa att anställda förare och skötare är utbildade i att framföra fordonet och kunna transportera djur.

Introduktionen kan till exempel omfatta information om:

- **företaget;** ägare, organisation, personal och lokaler, fordon med mera
- **administrativa rutiner;** anställningsavtal, löner, sjukfrånvaro, företagshälsovård, arbetstider, raster, tidsrapporter, semester och annan ledighet
- **arbetsplatsen;** arbetskamrater, närmaste chef, speciella rutiner, transportvägar, omklädningsrum, hygieniska utrymmen med mera
- **arbetsmiljö;** vem man vänder sig till i arbetsmiljöfrågor, vem som är skyddsombud
- **risker i arbetet;** belastningsskador, arbete med djur, skyddsinstruktioner
- **personlig skyddsutrustning;** var den finns, när den används, hur den sköts och så vidare
- **företagets rutiner** för djurtransporter, samt särskild info om aktuell djurkategori

Djurtransport

Djurtransport

3

Fordonet

Intygskrav

Som förare måste du ha ett intyg som visar att det fordon du använder är besiktigat och godkänt av Länsstyrelsen. För långa transporter ställs det ytterligare krav på fordonet och fordonsintyget, vilket utfärdas av Jordbruksverket, ska finnas med i bilen när du transporterar djur. Observera att det finns en särskild transportörsblankett som du ska använda om du inte har eget fordon.

Färdskrivare och förarkort

Alla fordon som omfattas av reglerna om kör- och vilotider inom EU ska vara utrustade med färdskrivare, enligt Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) nr 165/2014.

I **färdskrivaren registreras** bland annat förarnas kör- och vilotider. Med hjälp av uppgifterna som registrerats i färdskrivaren kan förare, företag och kontrollmyndigheter kontrollera att reglerna följts.

Det finns två typer av färdskrivare

Digital färdskrivare, där kör- och vilotider registreras digitalt i en fordonsenhet och på ett förarkort. Den digitala färdskrivaren är obligatorisk i fordon som tagits i bruk från och med den 1 maj 2006.

Analog färdskrivare, där kör- och vilotider registreras mekaniskt på diagramblad. Den analoga färdskrivaren får bara finnas i fordon som tagits i bruk före 1 maj 2006.

Mer information om förarkort och hantering av de olika färdskrivarna finns på www.transportstyrelsen.se

Fordonstyper

Fordonstyper som används till transport av levande djur har vanligtvis lastutrymmen anpassade för de olika djurslagen. I dag är den tekniska standarden ofta mycket hög och fordonen är inrättade med utrustning som tillförsäkrar en trygg och säker transport.

De vanligaste fordonen består av antingen ett chassi med påbyggd hytt och lastflak, släp för gods, dragbil med påhängsvagn eller är ihopkopplade med en trailer. Därtill finns fordon i många olika konstruktioner. Lastutrymmet kan vara uppdelat i flera olika avdelningar och fordonen kan vara uppbyggda som dubbeldäckare eller med upp till fyra lastplan.

Det finns speciella konstruktioner för transport av fjäderfä, mink och fisk. Vid uppsamling av djur från flera besättningar och i lägen där tillfarten till gårdarna är besvärlig kan man koppla bort påhängsvagnen

och manövrera enbart med själva dragbilen. Ingen del av fordonet får någon gång under transporten lämnas utan uppsikt eller så att obehöriga får tillträde till lastutrymme eller behållare där djur förvaras.

Det finns många fordon med lastutrymmen i flera plan. De är komplicerade tekniska konstruktioner som medför en rad riskmoment. Lastplanen höjs och sänks med hjälp av vajrar/kättingar och automatisk låsning eller med hydraulik. Ett rörligt lastplan väger många ton.

Risker med två eller flera lastplan

Både arbetsgivare och arbetstagare har pekat på otrygghet vad gäller den tekniska konstruktionen och säkerheten med rörliga dubbla lastplan. Parterna har framfört önskemål om bindande standard för sådana lastplans utförande och krav på regelbunden besiktning av dem. Det vill säga att de skulle betraktas som lyftanordningar, enligt AFS 1998:3 med krav på besiktning. Man har också pekat på att tillverkaren i många fall inte lämnar instruktion om skötsel eller kontroll av utrustningen.

Arbetsmiljöverket anser inte att våningarna främst används för lastning, utan för att transportera last på och att de av den anledningen faller under Maskindirektivet, AFS 1994:48, Maskiner och vissa tekniska anordningar. Det ställer krav på konstruktion och tillverkning, men inte på besiktning eller standardiserat utförande. Däremot kräver direktivet att tillverkaren ska ha genomfört en riskanalys, utfärdat en försäkran om överensstämmelse med kraven i EU:s föreskrifter och CE-märkt utrustningen. Tillbyggda lastplan faller under Maskindirektivet, AFS 1994:48.

Det innebär att tillverkaren ansvarar för:

- riskanalyser
- instruktioner
- CE-märkning
- skötselanvisningar

Leverantörer som inte bifogar sådana användar- och skötselanvisningar för dubbla lastplan bryter mot EU:s Maskindirektiv. Sådan utrustning får därför inte marknadsföras eller användas.

Flera lastplan och förflyttning av rörliga lastplan innebär riskmoment. Ett rörligt lastplan kan väga flera ton och det har hänt att en våning har fallit ner och skadat lastade djur. Normalt kan planen förskjutats så att höjden under lastning och lossning blir acceptabel. Det svåra är skötsel och tillsyn under färd och den begränsade möjligheten att nå djur i övre plan.

Kontroll

Eftersom det saknas regler för konstruktion av eller besiktningskrav för rörliga lastplan är det viktigt att arbetsgivaren regelbundet gör egenkontroll av fordon med flera lastplan.

”Vid lastning och lossning av djur från en bil med flera lastplan är det lämpligt att detta går att genomföra utan regelbundet böjda eller knäande arbetsställningar. Detta finns reglerat i föreskrifterna om belastningsergonomi.” 9 §, AFS 2008:17

Fordonets lämplighet

Är fordonet lämpat för den planerade transporten? Ett fordon som används för djurtransport ska vara godkänt av Länsstyrelsen. Jordbruksverket utfärdar ett intyg som gäller i högst fem år från utfärdandedatum. Det blir ogiltigt om transportmedlet förändras eller om ny utrustning monteras som påverkar djurens välfärd.

Transportlagstiftningen omfattar en rad grundkrav på fordonet, som ska vara uppfyllda innan det godkänns för djurtransport. Fordonet ska vara konstruerat och inrättat samt hållas i stånd så att:

- djuren inte kan åsamkas skada eller lidande, och så att djurens säkerhet tryggas
- inga skarpa eller utskjutande föremål finns i lastutrymmet, inte heller några springor, mellanrum eller hål i golvet
- djuren skyddas mot omilda väderförhållanden, extrema temperaturer och skadliga klimatförändringar
- fordonet lätt kan rengöras och desinficeras
- djuren inte kan rymma eller ramla ut
- djuren under transporten garanteras luftkvalitet och luftmängd som lämpar sig för arten i fråga – sidoöppningar och mekanisk ventilation
- tillträde till djuren bereds så att de kan ses till och skötas
- golven är halksäkra
- golvytan begränsar utsläpp av urin och exkrementer till ett minimum, samt att golvet är täckt med strö/bäddmaterial
- belysningen tillåter att djuren kan ses till och skötas under transporten
- fordonets ventilation, temperaturregistrering och boxgrindar ska vara justerbara vid långa transporter

Fordon för långa transporter

Om fordon ska vara godkända för långa transporter (över åtta timmar) av hästar, nötkreatur, får, getter eller grisar ska fordonet, förutom de uppräknade kraven, också uppfylla en rad ytterligare krav i fråga om tak, foder, skiljeväggar, vatten och ventilation.

Tak

För långa transporter gäller att fordonet ska vara täckt av ett ljust och på lämpligt sätt isolerat tak.

Ramper

Lutningen på rampen får inte överstiga 20 graders vinkel för grisar, kalvar och hästar eller en vinkel på 26 grader och 34 minuter (1 minut = 1/60 grad) för får och nötkreatur. Om lutningsgraden överstiger 10 grader, ska ramperna förses med en anordning, exempelvis tvärlistor, som gör att djuren riskfritt och utan svårighet kan gå upp och ner för ramperna.

Lyftplattformar och våningsplan ska vara försedda med en säkerhetsbarriär som hindrar djuren från att falla eller rymma under på- och avlastning.

Golv och strö

Under både korta och långa transporter ska golven förses med lämpligt strö eller motsvarande material. Det ger djuren den bekvämlighet de behöver med tanke på art och på antalet transporterade djur, transporttid och väderförhållanden. Det ska också absorbera urin och exkrementer i tillräcklig grad.

Mellanväggar

Vid långa transporter gäller att fordonet ska vara försett med mellanväggar som gör det möjligt att inrätta separata bås.

Mellanväggarna ska vara konstruerade för att sättas i olika lägen så att båsens storlek kan ändras efter djurens olika behov, slag, storlek och antal.

Foder

Vid långa transporter ska fordonet medföra tillräcklig mängd lämpligt foder för att tillfredsställa djurens behov under transporten. Foder ska skyddas mot väder och vind och mot nedsmutsning av exempelvis damm, bränsle, avgaser samt djurens urin och exkrementer.

Om foderhäck används till utfodring ska den transporteras i fordonet. Den ska utformas så att den kan fästas i fordonet och inte välter. När fordonet är i rörelse och anordningen inte är i bruk ska den förvaras åtskild från djuren.

Vattenförsörjning

Vid långa transporter ska fordonet vara försett med en vattningsanläggning som gör det möjligt för skötaren att vattna djuren när det än behövs under transporten. Grisar ska ha ständig tillgång till vatten. Vattningsanläggningar ska utformas och planeras på ett sätt som passar för de slag av djur som ska vattnas inne i fordonet.

Vattentankarna ska rymma minst 1,5 procent av nyttolast (djurens vikt) och det ska vara möjligt att ge djuren vatten ombord på bilen. Exempel: För två hästar på sammanlagt 1000 kg måste vattentanken rymma minst 15 liter. Tankarna ska utformas så att de kan tömmas och rengöras efter varje transport. Vattennivån ska gå att kontrollera.

Ventilations- och temperaturkontroll

Vid långa transporter ska ventilationssystemen i vägtransportfordon, vare sig de står stilla eller är i rörelse, hålla en temperatur inne i fordonet på mellan 5 och 30 °C, med en toleransmarginal på plus/minus fem grader, beroende på yttertemperaturen.

Ventilationssystemet ska fördela luftcirkulationen jämnt i hela lastutrymmet, med en nominell kapacitet på minst 60m³/tim/kN last. Det ska kunna fungera i minst fyra timmar oberoende av fordonets motor. För långa transporter krävs fläktar.

Fordon ska vara försedda med system för temperaturkontroll och med anordning för registrering av uppgifterna. Avkännare ska finnas i de delar av fordonet där det är troligast att klimatet blir som sämst.

Fordon för lång transport ska alltid ha mekanisk ventilation och larm till föraren när kritiska temperaturer överskrids. Vid yttre temperaturer över 20°C ska också fordon under åtta timmar ha mekanisk ventilation. Fordon för smågristransporter ska också ha mekanisk ventilation.

Uppfyller inte fordonets ventilation kraven uppstår snabbt temperaturstress hos de djur som inte får tillräcklig ventilation med skador eller kollaps som följd.

Fordon avsedda för transport av höns och slaktkycklingar bör vara konstruerade så att temperaturen mellan behållare/staplar är 20±2°C. Luftgenomströmningen genom lådor/containrar ska hela tiden vara god. För dagsgamla kycklingar är den rekommenderade temperaturen 25-28°C mellan staplarna för att hålla 30°C i lådorna. Den relativa luftfuktigheten bör hållas under 80 procent oavsett yttre temperatur.

Uppfyller inte djurutrymmets klimatförhållanden eller ventilation de nödvändiga minimikraven kan djurens placering i vissa delar av utrymmet, beroende på årstiden, innebära stora hälsorisker. Djur i mitten av slutna transportutrymmen utan tillfredsställande ventilation har ofta dött då de inte förmått kompensera för alltför höga temperaturer.

Navigationssystem för långa transporter

Vid transport av tama nötkreatur, får, getter, grisar eller tama hästdjur (registrerade hästar är undantagna) över åtta timmar ska fordonet vara utrustat med ett navigeringssystem.

Systemet ska kunna registrera förflyttningar och stopp. Systemet ska också ha sensorer för temperatur och lucköppning och möjligheten att föra över data till en fast mottagare. Uppgifterna ska bevaras i minst tre år och kunna visas upp på begäran av kontrollmyndigheten.

Checklista, kontroll av fordon och trailer

Innan en transport påbörjas ska du som förare utföra kontroll av fordonet.

Utvändig kontroll av fordon:

- däck
- lyktor
- olja
- vatten
- handbrandsläckare
- utvärdig rengöring

Invändig kontroll av fordon:

- kontrollera sikten (däribland döda vinklar på kamera/speglar – spegelinställning)
- annan utrustning som krävs vid transporter (beroende på djurslag)
- personlig skyddsutrustning
- dokument
- bränsle
- kontroll av instrumentpanel
- säkerhetsbälte
- invändig rengöring
- luftkonditionering
- inställning av säten och ratt för bekväm körning

Lastplan

Du som förare ska också, om lastdelen har flera plan, kontrollera de rörliga lastplanen. Säkerhetskontroll av rörliga lastplan före lastning och körning:

- vajrar och vajerrullar
- svetsfogar med bärande funktion
- hydraulikslangar och ventiler
- att hissmekanism är luftad
- lastramp
- låsfjädrar
- missljud i systemet
- tryckluftssystem eller elektriskt låssystem
- deformationer och/eller skador
- deformationer i lastutrymme (golv/väggar)
- förstärkningskanters skick
- förankringsöglors skick

4

Föraren

Flera kompetensbevis

Att utföra djurtransporter med lastbil är ett ansvarsfullt arbete som ställer höga krav på kunskap och skicklighet. Därför finns ett särskilt djurkompetensbevis (DKB) för djurtransporter. Beviset gäller tillsvidare.

Utöver det finns en lag och en förordning som reglerar krav på yrkeskompetensbevis för att få utföra yrkesmässiga transporter. Den innehåller bland annat krav på grundutbildning, som efter godkänt prov leder till ett yrkeskompetensbevis vilket gäller i fem år. Därefter krävs att föraren går en återkommande fortbildning vart femte år för att förnya beviset. Mer information om yrkesförar-kompetensbevis finns på www.transportstyrelsen.se

Utbildningskrav för djurtransportörer

EG-förordningen ställer utbildningskrav för flera personal-kategorier:

- personal i transportföretag och på uppsamlingscentraler, som hanterar djur
- förare och skötare, som transporterar djur

För att få transportera tama hästdjur, nötkreatur, får, getter, gris eller fjäderfä med vägfordon längre sträckor än 65 kilometer från djurens avsändningsort krävs utbildning, en examination som godkänts av behörig myndighet och ett kompetensbevis.

Förare och skötare ska ha genomgått en utbildning och erhållit kompetensbevis. Ansvariga för uppsamlingscentraler ska säkerställa att den personal som hanterar djur i samband med en transport också har likvärdig utbildning.

Närmare bestämmelser kring utbildningarnas innehåll och avläggande av prov beskrivs i EG-förordningens bilagor 1, 2 och 4.

Bilaga 1: Tekniska föreskrifter

- Kap 1. Lämplighet för transport
- Kap 2. Transportmedel
- Kap 3. Transportmetod
- Kap 4. Fartyg
- Kap 5. Vattnings- och utfordringsfrekvens, transporttider och viloperioder
- Kap 6. Långa transporter av tamdjur (hästar, tamboskap, får, getter eller grisar)

Bilaga 2: Färdjournal

Bilaga 4: Utbildning

1. Förare och skötare, jfr artikel 6, stycke 5, och artikel 17, stycke 1, ska ha genomgått och fullföljt utbildningskurser i de under punkt 2 behandlade ämnena och ska ha genomgått en examen godkänd av den behöriga myndigheten, som ska säkerställa att examinatorena är oberoende.

2. De utbildningskurser som nämns under punkt 1 ska omfatta minst de tekniska och administrativa aspekterna av EU:s bestämmelser rörande skydd av djur under transport, nämligen:

- a) artikel 3 och 4 och bilaga I och II
- b) djurfysiologi och i synnerhet vatten- och utfodringsbehov, djurs beteende och stresspåverkningar
- c) praktiska aspekter av arbetet med att hantera djur
- d) betydelsen av förarens körbeteende för de transporterade djurens trygghet och för köttets kvalitet
- e) akutvård för djur
- f) säkerhetsaspekter för den personal som handhar djuren

EU har gemensamma regler när det gäller kör- och vilotider för vägtransporter med fordon eller fordonskombinationer som har en totalvikt över 3,5 ton. Reglerna gäller i alla medlemsländer och tillämpas även i EES-länderna Island, Liechtenstein och Norge.

Förarkort

Om föraren har fått ett förarkort utfärdat för en digital färdskrivare ska detta alltid vara med, även när föraren kör ett fordon med analog färdskrivare.

Om ett förarkort skadas så det inte kan användas eller har tappats bort måste detta omedelbart (eller absolut senast inom sju kalenderdagar) anmälas till Transportstyrelsen.

Kör- och vilotidsregler

Alla som arbetar med vägtransporter ska ha goda arbetsförhållanden. De ska ha rätt till regelbunden vila och de ska aldrig behöva köra orimligt långa arbetspass.

Reglerna har tre huvudsyften:

- de ska säkerställa en sund konkurrens mellan aktörerna i vägtransportsektorn
- de ska ge förarna en god social situation
- de ska bidra till en god trafiksäkerhet

Ditt föransvar

Du som förare är ansvarig för att följa kör- och vilotidsreglerna. Vid vägkontroll som utförs av polisen i Sverige kan du personligen dömas till böter om du brutit mot gällande regler. Polisen kan också skicka en rapport till Transportstyrelsen som utreder transportföretagets ansvar för dina överträdelser.

Vill du läsa mer ingående om regelverken för kör- och vilotider finner du dessa på www.transportstyrelsen.se

Körbeteendets betydelse för djurens trygghet

Det är av avgörande betydelse att du som förare tar särskild hänsyn till förhållanden och situationer i trafiken så att djuren inte blir utmattade, skadade eller stressade.

Särskild hänsyn ska tas vid:

- manövrering
- filbyte
- körning i vägskal
- kurvor
- avstånds- och omkörningssituationer

- av- och påfarter (blytlåsprincipen)
- vägbanans beskaffenhet och väderförhållandena
- användning av växel, koppling och bromsar, säkerhetsbälte
- stabilitet.

Den professionella djurtransportförelaren kännetecknas av

- lugnt uppträdande gentemot djur och i trafiken
- god koncentrationsförmåga
- engagemang och uppmärksamhet
- förtutseende
- att använda och ställa in speglar
- god orienteringsförmåga
- uppmärksamhet inför möjliga fariosituationer
- kontroll över fordonet
- god placering i trafiksituationer
- att hålla avstånd, bromssträckor och säkert avstånd till framförligande fordon
- att reglera hastigheten, genom användning av bromsar, motorbroms, cruise-control med mera.
- aktsam körning
- att använda säkerhetsbälte
- att alltid förbereda manövrer genom att iaktta fordonets position
- snabb och säker manövrering vid av- och pålastning
- att behärska backning om hörn och rakt bakåt

Arbete med djur

Många skador inträffar vid drivning, avskiljning och transport av djur. Därför ska drivningsgångar, fållor, grindar och andra hjälpmedel vara dimensionerade och förankrade så att djuren inte kan bryta sig ut. Kontrollera att det finns reträttvägar innan du inleder arbetet.

När farliga djur ska flyttas ska utrymmet/behållaren vara tydligt märkt med information om den djurart som transporteras.

I **Arbeta säkert** med djur (ADI 629) och **Arbete med djur**, AFS 2008:17 som finns tillgängliga på Jordbruksverkets hemsida kan du läsa om hur du arbetar med djur på ett säkert sätt. Du kan bland annat läsa om vilket ansvar djurägare har och vilka krav som ställs på byggnader som används för djurhållning. De beskriver också säkerhets- och arbetsmiljöfrågor vid lastning, lossning och förflyttning av djur.

På- och avlastning

Det finns många viktiga aspekter att ta hänsyn till för dig som förare av en djurtransport – särskilt när det är dags för på- och avlastning. I kapitlet för transporten samt säkerhet och smittskydd tas dessa aspekter upp mer ingående.

Tips innan du kör iväg:

1. Säkerhetskontroll Lastbil i fickformat

Säkerhetskontroll Lastbil är tänkt att ge stöd och att öka medvetenheten om säkerhet för lastbilsförare. Minnes-/checklistan på fyra sidor i fickformat tar upp de vanligaste kontrollmomenten under förarens arbetsdag och finns tillgänglig på www.tya.se

2. Checklista för fordonskontroll djurtransport

Under fordonskapitlet kan du läsa mer om vad du som förare behöver göra för kontroll av ditt fordon och trailer inför en transport.

5

Transporten

⚠ Varning
Manövrering för endast
utföras av
behörig person

Allmänt om transporten och dig som förare

Inför och under en djurtransport är det mycket att tänka på för dig som förare. Förutom arbetsmiljöregler som är till för ditt skydd och hälsa ska ditt arbete gå hand i hand med djurens väl och ve. Arbetsmiljöverket har därför regelverk kring arbete med djur och andra säkerhetsföreskrifter – ex Arbete med djur, AFS 2008:17 och Arbete säkert med djur (ADI629).

Transporten ska planeras så att den blir så kort som möjligt och att djurens behov kan tillgodoses under hela resan. Planeringen ska också ta hänsyn till väder eller andra omständigheter som kan påverka färden. Djuren ska vara i skick för att klara den planerade transporten.

Transportmedlen ska vara utformade och inrättade samt hållas i skick och användas så att djuren inte tar skada eller tillfogas lidande. Detsamma gäller för på- och avlastningsanordningarna.

Du som hanterar djuren ska vara utbildad och får inte använda våld eller andra metoder som kan åsamka djuren onödig rädsla, skador eller lidande. Under transporten ska du som är skötare eller förare ansvara för djurens skötsel och tillsyn. Detta gäller inte om djuren transporteras i säkrade behållare med tillgång till foder och vatten för dubbla den förväntade transporttiden.

Transporten till bestämmelseorten ska ske utan dröjsmål. Djurens välbefinnande ska löpande kontrolleras och säkras. De ska ha tillgång till en golvyta och en ståhöjd lämplig i förhållande till deras storlek och till den planerade transporten. Djuren ska erbjudas vatten, foder och vila, av tillräcklig kvalitet och mängd för deras art och storlek.

Sjuka eller skadade djur som inte själva kan gå in i lastutrymmet får inte transporteras. Det är transportören och inte ägaren som avgör om ett djur kan transporteras. Om transportören är tveksam bör veterinär tillkallas.

Dokumentation

Både transportör och förare ska vid varje tillfälle hålla uppgifter tillgängliga för berörd myndighet om planering, utförande och avslutning av den del av transporten som de ansvarar för. I Sverige är det Länsstyrelsernas inspektörer som svarar för den direkta kontrollen av djurtransporter.

Kraven på dokumentation är olika beroende på om transporten sker inom landet eller om den ska passera gränser mellan EUs medlemsländer eller till tredje land.

Dokument att medföra vid transport

I transportfordonet ska alltid medföras dokument (se blankett) som innehåller information om:

- ... djurens ursprung och ägare
- ... avsändningsorten
- ... avfärdsdag och klockslag
- ... planerad bestämmelseort
- ... hur lång tid transporten förväntas ta

Dessutom ska under en transport alltid medföras

- ... en kopia av transportörens tillstånd
- ... intyg, som anger att fordonet är godkänt för transporten
- ... kompetensbevis för personer som framför (föraren) och fungerar som skötare på fordon som fraktar hästar, nötkreatur, får, getter, grisar eller fjäderfä.

Vilda djur

Vid transport av vilda djur ska alltid ytterligare två dokument medföras. Av det ena ska framgå att det är fråga om vilda djur, som är skygga eller farliga. Det andra dokumentet ska vara en skriftlig instruktion om djurens utfodring, vattning och eventuellt särskilda tillsynsbehov.

Dokument att medföra vid transport mellan länder inom EU och mellan länder inom EU och tredje land

Färdjournal krävs vid internationella djurtransporter som tar längre tid än åtta timmar. Den som ordnar transporten ansvarar för att fylla i färdjournalen. De djurslag som berörs är nötkreatur, får, get, gris och tama hästdjur (t ex hästar till slakt).

För registrerade hästar krävs inte färdjournal. Dock ska alltid transporthandlingar enligt artikel 4 medföras. För detta finns en särskild blankett på Jordbruksverkets hemsida.

Färdjournal

Om du transporterar nötkreatur, får, getter, grisar eller hästar till länder utanför Sverige och transporten tar längre tid än åtta timmar, måste du ha en färdjournal. Kravet på färdjournal gäller dock inte häst om den är registrerad. En registrerad häst är en häst som har hästpass och är införd i en stambok eller får föras in i en stambok. Hästar som transporteras till slakt räknas inte som registrerade hästar och ska alltså ha färdjournal.

Så här gör du med färdjournalen

- Senast två arbetsdagar före avresan måste du skicka in avsnitt 1 (Planering) i färdjournalen till Jordbruksverket.
- Om färdjournalen blir godkänd skickar Jordbruksverket tillbaka ett godkännande till dig som ska transportera.
- Du genomför transporten. Avsnitt 2, 3 och 5 i färdjournalen fyller du i vid behov.
- När transporten är färdig skickar du in avsnitt 4 (Transportörens rapport) till Länsstyrelsen i det län du reste ifrån. Om du har fyllt i avsnitt 5 (Avvikelsesrapport), skickar du den till Jordbruksverket.

Tänk på!

- Att veterinärbesiktning får ske tidigast 24 timmar före lastning. Hästar får besiktigas tidigast 48 timmar innan lastning.
- Att du ska ha färdjournalen med under transporten.
- Att du som transportör eller organisatör av transporten är ansvarig för planeringen av transporten och att färdjournalen blir ifylld och skickas in till rätt myndigheter.

Utlastningssystem

Ett utlastningssystem ska vara utformat så att ingen direkt eller indirekt kontakt kan ske mellan bilen och besättningen. Detta innebär att ett utlastningsutrymme gärna bör ha egen ventilation och inte ha direkt passage till stallavdelningar (det bör finnas mer än en dörr emellan så att minst en dörr alltid är stängd mellan utlastningen och stallet).

Det är också viktigt att gränsen mellan besättning och utsida är tydligt markerad. Denna gräns ska inte överträdas av vare sig transportör eller djurskötare. Om utlastning sker med en ramp, vagn eller motsvarande ska avståndet mellan fordonet och grisstallet vara minst tio meter för att förhindra luftburen smitta.

Hygien vid utlastningen

Det är lämpligt att använda separata kläder, skodon och redskap vid utlastningen. Efter varje utlastningstillfälle ska utrymmet rengöras och desinficeras. Alla utrymmen dit grisar har haft möjlighet att gå i samband med drivning och utlastning bör också rengöras och desinficeras. Utlastningsutrymmet bör inte användas som förråd eller ingång.

Djurägares och djurhållares ansvar

Den som äger eller håller djur har arbetsmiljöansvar för de personer som arbetar med dem – även de som tillfälligt arbetar med djuren. Förutom dig som förare kan det till exempel gälla veterinärer, hovslagare, husdjurstekniker, transportörer, avbytare och andra medhjälpare. Arbetsmiljöverkets regler för detta regleras i Arbeta med djur, AFS 2008:17. Det finns även information att läsa i broschyr ADI 629.

Djurägarens ansvar innebär exempelvis att det ska finnas fasta anordningar, till exempel behandlingsboxar, så att den som arbetar där inte riskerar att råka ut för en olycka eller drabbas av ohälsa. Lösa anordningar, exempelvis drivningsgångar, ska gå att använda utan risk. Tillräckliga hjälpmedel som behövs för arbetet ska alltid finnas tillhands.

Exempel på hjälpmedel är bindsle och grimma, sparkskydd, semineringsbrygga, brems, monteringsbar och flyttbar drivgång, drivskiva, verkstol, avlastningsarm för mjölkkningsaggregat, fixerings-spilta, behandlingsbox och olika typer av handredskap. Grimskäft, tyglar, tömmar eller ledrep bör aldrig lindas runt hand eller handled när större djur leds.

Byggnadskrav för djurhållare och förflyttning av djur

Regler för byggnader som djur vistas i innehåller särskilda krav. Regler om byggherrens ansvar, belysning, lufttillförsel, klimat, klädutrymme, tillgång till toalett och varmt vatten samt möjlighet att spola av skyddskläder i anslutning till lokal där arbetet utförs finns i föreskrifterna om arbetsplatsens utformning.

Det är viktigt att den som arbetar med djur kan läsa av ett djurs kondition och sinnesstämning, till exempel om det är friskt eller sjukt, om det är välmående, visar tillgivenhet, rädsla, flykttendenser, hotbeteenden eller andra reaktioner. Vid arbete med lösgående djur ska det alltid finnas en säker reträttväg så du kan sätta dig i säkerhet om ett djur skulle gå till anfall. Detta gäller exempelvis öppningar i grindar, så kallade persongenomgångar, som du kan ta dig igenom men inte djuret. Inget djur ska kunna bryta sig genom grindar och väggar eller hoppa över dem. När de leds med grimma och grimskäft ska du kunna öppna dörrar och grindar med en hand.

Om ett djur är lynnigt, aggressivt eller svårhanterligt vid normal hantering och skötsel bör det avlivas.

Många skador inträffar vid drivning, avskiljning och transport av djur. Därför ska drivningsgångar, fållor, grindar och andra hjälpmedel vara dimensionerade och förankrade så att djuren inte kan bryta sig ut. Du som förare ska försäkra dig om att det finns reträttvägar innan du börjar arbeta. När farliga djur ska flyttas ska utrymmet vara tydligt märkt med information om den djurart som transporteras.

Många olyckor som sker beror på halka och hala golv. Golv som är hala behöver få ett bättre fäste – exempelvis genom spån, sand eller gummimattor. Skor och stövlar ska ha ett bra fäste och vara försedda med stålhätta om det finns risk för tramp och klämskador. Liggande rör i inredning och grindar gör det lättare att klättra över vid behov.

I bilaga 1 i föreskrifterna Arbete med djur finns en detaljerad lista på lämplig skyddsutrustning vid olika typer av arbeten.

Kunskap om djuren

Djurägaren ansvarar för att de som arbetar med djuren har tillräcklig kunskap om de djurslag de arbetar med. När du arbetar med djur som du inte känner till ska du vara extra försiktig. Minderåriga får inte arbeta med djur som kan antas vara farliga. Rutiner ska finnas för att rätt kunskap förs över till rätt person.

Många olyckor inträffar därför att personen som skadades inte visste att just den kon brukade bete sig underligt eller att just den hästen aldrig hade åkt i en hästtransport.

Så fort det kommer någon som ska behandla eller transportera djur är djurägaren/djurhållaren skyldig att berätta om det finns något avvikande beteende hos djuren. Du som förare måste förvissa dig om att du har fått all nödvändig information.

Arbete med nötkreatur, hästar och gris

För tre djurslag finns det särskilda krav i föreskrifterna:

1. Nötkreatur – alla som arbetar med kvigor eller kor där det finns en lösgående tjur och där det finns kor som nyss kalvat ska alltid vara mycket försiktiga. Det ska alltid finnas säkra reträttvägar eller skyddsanordningar som är lätta att nå om det skulle hända något. Utomhus kan det exempelvis innebära att man kan ta skydd med en fyrhjuling eller traktor. Undvik ensamarbete. Var alltid minst två personer. Så långt det är möjligt ska alla åtgärder för att undvika stångskador genomföras.

2. Hästar – att sko eller verka hästar ska alltid göras i utrymmen med bra belysning, bra temperatur och utan drag. Golvet får inte vara halt. Hästen ska vara bunden på ett säkert sätt och utrymmet runtomkring stort nog för att undvika klämrisk. Andra människor och djur får inte störa arbetet.

Rengöring och utgödsling i spiltor och boxar ska alltid göras på ett sådant sätt att sparkar och bett undviks. En häst i box ska alltid bindas vid utgödsling. Detaljer i utrustningen före ridning eller körning ska alltid kontrolleras.

3. Gris – om galtar eller suggor skulle gå till attack ska det alltid gå att ta skydd. Det ska alltid gå att skilja en sugga från hennes smågrisar.

På- och avlastning – viktigt att tänka på för dig som förare

Vid på- och avlastning ska halkfria bryggor med räcken på sidorna användas. Även om ett djur inte har några problem att klara kraftiga lutningar bör lutningen på bryggan inte vara mer än 20 grader. Lastningen får inte påbörjas förrän alla djur samlats in i en fålla.

Permanent, hårdgjorda insamlingsfållor bör om möjligt användas. Används en tillfällig lastplats bör man välja en med fast underlag så att skador på naturen undviks. I samband med lastningen ska samtliga djurs hälsotillstånd och kondition kontrolleras. Även efter transporten ska djuren kontrolleras. Urlastning bör undvikas på allmän väg.

På- och avlastning och transport upplever djur som en stressande förändring av sin invanda miljö. Du som förare behöver därför ta hänsyn till och utnyttja djurens invanda beteende och speciella egenskaper vid hanteringen.

Vid avlastningen ska en ansvarig mottagare av djuren finnas på plats. Efter avslutad transport ska djurets skick kontrolleras.

På- och avlastningsanordningar ska utformas så att ...

- ... djuren inte skadas eller orsakas lidande
- ... djurens naturliga beteende kan utnyttjas för att minska stressen
- ... djurens säkerhet tryggas.

Det innebär ...

- ... att ytor som golv och ramper ska vara halksäkra
- ... att sidoskydd ska vara monterade så att djuren inte kan rymma
- ... att anordningarna ska vara lätta att rengöra och desinficera.

Lämplig belysning ska finnas under på- och avlastning. Om containrar med djur lastas in ovanpå varandra i transportfordon ska åtgärder vidtas för att förhindra - eller för fjäderfäns, kaninernas och pälsdjurs vidkommande att begränsa - problemet med att urin och exkrementer från djur högre upp träffar dem som står under. Containrarnas stabilitet ska säkras och ventilationen får inte hindras under inlastning av containrar.

Du som förare behöver även gå igenom din egen säkerhetsutrustning – såsom arbetskläder och tillgängliga hjälpmedel – exempelvis drivskivor, påfösarpaddel eller grimmor och rep samt fordonets skyddsanordningar.

Drivning av djur

Då du driver djur kan du utnyttja djurens naturliga beteende. Planera och förbered på- och avlastning så att principen med flyktzon kan användas och att alla hinder i drivvägen avlägsnas. Till hjälp i drivningen finns olika effektiva hjälpmedel i form av drivskivor eller skullror. Vid pålastning av grisar används vanligen en drivskiva som hjälpmedel och det underlättar om grisarna delas upp i mindre grupper så att du når dem som går främst.

Vid drivning av får eller nötkreatur kan det ofta vara till hjälp att använda ett "ledardjur". Man leder ett djur och låter de andra följa efter och utnyttjar djurens flockinstinkt.

För att så mycket som möjligt skona dina knän kan du använda knäskydd. Säkerhetsskor med stålhättor och halksäkra sulor bör alltid användas när man driver, i- och urlastar. Ofta ska djuren drivas från utlastningsrum fram till lastbilen. I leveransutrymmen kan golven ofta vara mycket hala.

Vid hanteringen av djur är det under hela transporten inte tillåtet ...

- ... att slå eller sparka djuren
- ... att utsätta särskilt känsliga delar av djurens kropp för tryck på ett sätt som orsakar smärta och lidande i onödan
- ... att hålla djuren upplyfta med mekaniska hjälpmedel
- ... att lyfta eller dra djuren vid huvud, öron, horn, ben, svans eller päls eller hantera dem så att de orsakar smärta och lidande i onödan
- ... att binda djuren vid hornen, i nosring eller med benen hopfästa
- ... att använda käppar eller instrument med spetsiga ändar
- ... att avsiktligt hindra djur som drivs eller leds

Säkerhet och skydd mot smitta

Säkerhetsriskerna vid arbete med djur är många. Detta tas upp mer ingående i kapitlet för säkerhet och smittskydd.

Skiljande av djur

Djur ska hållas åtskilda under hantering och transport då det gäller:

- djur av olika arter
- djur av väsentligt olika storlek eller ålder
- avelsgaltar eller hingstar
- könsmogna han- och hondjur
- djur med horn och djur utan horn
- djur som är fientliga sinsemellan
- bundna och obundna djur.

Att skilja djuren åt med hjälp av rep eller liknande räcker inte.

Förutom för vissa könsmogna han- och hondjur, så gäller inte kravet på skiljande om djuren är uppfödda i grupper där de känner varandra, om de är vana att vara tillsammans, om de skulle lida av att skiljas åt eller om det gäller hondjur med ungar som är beroende av sin mor. Uppbundna djur ska snabbt kunna lösgöras om något skulle inträffa.

Könsmogna han- och hondjur får dock aldrig samlastas. Hästar yngre än fyra månader, kalvar yngre än 14 dagar och gris på mindre än 10 kg får bara skickas på långa transporter om de åtföljs av moderdjuret. Icke hanterade hästar får inte befordras över åtta timmar.

Körbeteende

När du som förare ska köra bör du göra det aktsamt och mjukt, så att djuren inte påverkas negativt. Du ska visa nödvändig koncentration och förutseende och ha förmåga att avläsa trafiksituationer korrekt så att onödig och hårdhänt inbromsning och svängning, urspärning med mera undviks.

Hög tyngdpunkt och lastförskjutning

Last av levande djur är inte förankrad som föreskrivs för annat gods. Tyngdpunkten kan således beroende på fordonets rörelser förskjutas och därmed förändra fordonets stabilitet.

Lastning

Planera lastningen så att fordonet inte behöver flyttas när övre lastat plan är upplyft och samtidigt våningsplan under ej är fullt lastat.

Vägar

På det mindre vägnätet och på enskilda vägar kan underlag och underbyggnad vara av sämre kvalitet. Vägarna kan vara gropiga och svaga i kanten. Detta kan orsaka en gungningseffekt på bil och släp, vilket i samband med en lastförskjutning kan få ekipaget att välta.

Kurvor

När fordonet lutar, till exempel beroende på vägbanans lutning eller skador, blir sidokraften förstärkt av att lasten förskjuts till den lutande sidan. Om det inträffar vid kurvtagning tillkommer dessutom centrifugalkraften som ytterligare ökar vältningsrisken.

Tyngdpunkt

Fordon där lastens tyngdpunkt är högt belägen (flerplanskonstruktioner) är speciellt känsliga för denna instabilitet.

Se även Allmänna råd till 6 kap. 14§ i L5 (gris): Vid transport i fordon med lastutrymmen i flera plan, bör de övre planen vara utformade med mindre fack, så att lastförskjutningen förhindras.

Inträffade olyckor bekräftar tyvärr faktum. Det sker 1–2 vältolyckor per dag i Sverige enligt försäkringsbolagens statistik. Att framföra den här typen av fordon kräver övning och extra gott omdöme.

Lastsäkring

Lastsäkring ska följa gällande lastsäkringsregler. TYAs lathund hjälper dig att beräkna din lastsäkring enligt de Svenska reglerna TSFS 2017:25. Uträkningarna i lathunden är baserad på standarden EN 12195-1:2010.

Transportens påverkan på köttets kvalitet

Sättet att transportera slaktdjur är viktigt för köttkvaliteten. Felaktig hantering ger stressade och oroliga djur. Det kan leda till att köttet klassificeras som PSE eller DFD, vilket betyder att det får begränsade användningsmöjligheter. Följden blir naturligtvis ett sämre ekonomiskt utfall.

PSE

PSE står för Pale, Soft, Exudative (blekt, mjukt och vattnigt). PSE är ett tillstånd som uppstår till följd av stress hos djuren. Denna defekt kan påverkas genom avel. PSE förekommer främst i griskött.

Stress uppstår vid

- av- och/eller pålastning
- själva transporten
- blandning av djur under transporten
- uppställningen före transporten
- in- och utdrivningen.

PSE betyder att pH-värdet i köttet snabbt sjunker medan kroppstemperaturen är hög. Det medför proteinförändringar i musklerna och gör köttet dåligt (ljus, mjukt och vattnigt).

DFD

DFD står för Dark, Firm, Dry (mörkt, fast och torrt).

- DFD kan bero på den oro som kan orsakas av långa transporter.
- DFD uppstår när djuret har uttömt energireserverna i musklerna, alltså när djuret är utmattat.
- DFD förekommer särskilt i nötkött men sällan i griskött.
- DFD-kött är mörkt och fast, har högt pH-värde, låg glukoshalt, dålig hållbarhet och lämpar sig sämre att steka.

Korrekt hantering ger god ekonomi

Korrekt hantering av djuren tillsammans med hänsynfull transport ger kött med ...

- ... normal energi/glukoshalt vid slakttillfället
- ... normalt pH-värde
- ... hög kvalitet.

Det innebär att köttet kan användas på olika sätt och att leverantören inte drabbas av ekonomiska förluster.

Transport- och utfodringstider

Särskilda regler gäller för transport- och utfodringstider, däribland vattnings- och utfodringsfrekvens, för hästar (utom registrerade hästar vid gränsöverskridande transporter, se EG-förordningen), nötkreatur, får, getter eller grisar. Transporttider för hästar, nötkreatur, får, getter eller grisar får som huvudregel inte överstiga åtta timmar. Uppfyller transportmedlet en rad tilläggskrav på bland annat foder, skiljeväggar, vatten och ventilation, kan den transporttiden överskridas (L5, EG 1/2005). I så fall ska vattnings- och utfodringsintervall samt kör- och vilotider enligt nedan hållas.

Tillsyn under färd

Under färd ska djuren få tillsyn och ev. skötsel minst varannan timme. Tillsynen ska dokumenteras på lämpligt sätt och sparas. Om det finns kameraövervakning som kontinuerligt för föraren visar djurens tillstånd behövs ej särskilda stopp. För fjäderfätransporter gäller temperaturövervakning som kontinuerlig kontroll.

Tillgängligt utrymme

EG-förordningen gäller för djurtransportörer, det vill säga då transporten sker i ekonomisk verksamhet. Dessutom gäller de nationella föreskrifterna, L5, för alla transporter som påbörjas och avslutas inom Sverige. Lagstiftningen reglerar, förutom boskap som tas upp i denna handbok, även transport av andra levande ryggradsdjur, d v s, däggdjur, fåglar, reptiler (kräldjur), amfibier (groddjur) och fiskar.

I slutet av denna bok hittar du detaljerade tabeller för utrymmeskrav och djurslag.

Lämplighet för transport

Förutom förarens arbetsmiljö handlar det även om djurens bästa. Samspelet mellan dessa är oerhört viktigt för djurens väl och ve. Djurens lämplighet för transport ska vara i fokus hos transportören, hos den enskilde föraren och hos den djurägare som lämnar ut djuren till transport. Främst gäller att man endast får transportera djur som är lämpade för det. Förhållandena under hela transporten ska garantera att djuret inte tar skada eller tillfogas onödigt lidande.

Det är föraren, inte djurägaren, som avgör om ett djur kan transporteras eller ej. Om föraren är tveksam bör veterinär rådföras och rådet följas. Föraren är ensam ansvarig för djuren från det att pålastningen påbörjas och tills det sista djuret är avlastat på bestämmelseorten. Observera att föraren alltid har rätt att avvisa ett djur som hen bedömer inte är lämpligt för transport.

Längst bak i denna bok hittar du tabeller för djur som inte är lämpade för transport.

Praktiska riktlinjer för bedömning av huruvida olika djurslag är i skick att transporteras

Praktiska riktlinjer är en serie av handledningar sammanställda av Eurogroup for Animals, UECBV, Animals angels, Cooper! Arc Atlantique, Copa-Cogeca, ELT, FVE, IRU, INAPORC och IFIP där de grundläggande bestämmelserna i förordning (EG) nr 1/2005 om skydd av djur under transport förklaras samt hur reglerna bör tillämpas i praktiken. Se exempel på www.djurtransporter.nu

En transport kan delas upp i körtid, räknat från den tidpunkt då det första djuret i sändningen flyttas, och en viloperiod då lastbilen står stilla och djuren vattnas och eventuellt utfodras utan att de lastas av.

Efter viloperioden räknas ny körtid tills det sista djuret lastats av på bestämmelseorten och leveransen därmed är avslutad. Körtiden skiljer sig alltså från transporttiden genom att den inte omfattar viloperioder.

En viloperiod är en sammanhängande tid om minst en timme, då djuren inte flyttas med hjälp av ett transportmedel. Djuren kan antingen stanna på transportmedlet under viloperioden eller lastas av. I bägge fallen ska de stå under ständig uppsikt. Alla djur ska under viloperioden kunna få vatten och eventuellt foder. Det är viktigt att tänka på placeringen av fordonet vid pauser/viloperioder, så att djuren störs så lite som möjligt av omgivning, soligt läge och så vidare.

Det är viktigt att vattning och utfodring av djuren övervakas för att alla djur ska garanteras tillgång till vatten och foder. Fodret ska vara i en form och erbjudas på ett sätt som djuren är vana vid. Vattnet bör ha lämplig temperatur. Tillfälliga pauser under leveransen räknas inte som viloperioder.

Om transporten uppnår det tillåtna antalet timmar ska djuren lastas av på en godkänd kontrollstation (tidigare kallad mellanstation), utfodras och vattnas och få en viloperiod på minst 24 timmar. Före vidaretransport ska djuren besiktigas av en veterinär.

I Sverige finns ännu inga godkända kontrollstationer. Krav på avlastning och vila i minst 24 timmar gäller dock.

Vattnings- och utfodringsfrekvens

Det finns bestämda regler för vattnings- och utfodringsfrekvens. Djuren ska alltid med lämpliga mellanrum erbjudas vatten, foder och vila.

Hästar ska vattnas och erbjudas foder minst var åttonde timme, gris ska ha tillgång till vatten hela vägen och kalvar ges vatten och foder som de är vana med var nionde timme.

Om ingenting annat är sagt ska däggdjur och fåglar utfodras minst en gång per dygn och vattnas minst var tolfte timme. Vatten och foder ska vara av god kvalitet. Det ska ges åt djuren på ett sätt som så mycket som möjligt minskar risken för förorening. Man ska ta hänsyn till att djuren måste vänja sig vid sättet att bli vattnade och utfodrade.

Vad ska föraren göra om transporttiden inte kan hållas?

Djurtransporten ska alltid planeras så att transporttiden inte överskrids. Ändå kan oförutsedda händelser inträffa. Pålastningen kan ha tagit längre tid än beräknat. Man kan ha haft motorhaverier eller tekniska fel på fordonet, eller drabbats av trafikköer på grund av olyckor.

Så snart föraren förstår att den planerade transporttiden inte kan hållas, ska han eller hon:

Vid slakteritransporter:

- kontakta transportören
- kontakta slakteriet.

Vid transport av livdjur:

- kontakta transportören
- kontakta mottagaren
- föra färdjournal, del 4 och 5 vid internationella transporter
- se till att djuren mår bra – utfodra, vattna och, om transporten inte kan komma vidare, se till att djuren får vila.

Djur som inte lämpar sig för transport

Djur som är skadade eller fysiskt svaga eller sjuka ska inte anses vara i skick att transporteras, särskilt om ...

... de inte kan röra sig själva utan smärta eller inte kan gå utan hjälp,

... de har ett allvarligt öppet sår eller framfall,

... de är dräktiga och 90 % eller mer av dräktighetstiden redan har gått, eller hondjur som fött den senaste veckan,

... de är nyfödda däggdjur och naveln ännu inte är helt läkt,

... de är kalvar under 14 dagar

... de är smågrisar under tre veckor, lamm under en vecka

... de är hundar och katter under åtta veckor om de inte åtföljs av moderjuret,

... de är hjortdjur med basthud.

Transport på fartyg

I djurtransportförordningen finns speciella regler för fartyg som används vid djurtransporter, men i det följande behandlas bara transporter med fordon på fartyg. L5 gäller för sjötransporter som utgår från Sverige.

Om en del av transporten går med färja eller rorofartyg finns det några saker man måste planera in. Det är till exempel:

- att fordonet kan placeras på en bra plats i fartyget med tillgång till el om det behövs för ventilation och eventuell klimatreglering
- att fordonet placeras med tillräckligt utrymme för att kunna lasta av djuren vid en nödsituation
- att djurtransporten ska lastas ombord sist och lastas av först
- kontakta djurskyddsansvarig på fartyget
- att förare/skötare har möjlighet och tillstånd att vistas på bildäck för tillsyn och skötsel av djuren.

Vid transport med fartyg som regelbundet och direkt förbinder två geografiska punkter inom EU, och som sker med fordon som har lastats på fartygen utan att djuren har lastats ur, ska djuren ges en viloperiod om tolv timmar efter urlastning i bestämelsehamnen eller i närheten.

Man kan göra undantag för detta om transporttiden kan hållas inom den totalt tillåtna tid och dessutom om man säkert är framme på bestämelseorten inom två timmar från ankomst till hamn. För renar,

djurparksdjur och hägnade djur finns det särskilda bestämmelser om transporttider i förordningen och L5.

Vid transport av djur i fordon eller järnvägsvagnar ombord på fartyg gäller följande:

1. Djurens bås ska vara ordentligt fixerade vid fordonet. Fordonet ska vara försett med fästanordningar som gör det möjligt att fast förankra dem till fartyget. Ett däck på ett rorofartyg ska ha tillräcklig ventilation. Fartygets befälhavare ansvarar för att fordon som transporterar djur placeras nära ett friskluftsintag.

2. Djurens bås ska ha öppningar i ett tillräckligt stort antal, eller andra anordningar, som säkrar en tillräcklig ventilation med hänsyn till att luftflödet är begränsat på det stängda fordonsdäcket. Det ska finnas tillräckligt med utrymme inuti djurens bås för att säkra en god ventilation.

Under transporten ska djurens tillstånd kontrolleras minst varannan timme.

Alla hästar ska vid långa transporter, med undantag för ston som transporteras tillsammans med sina föl, transporteras i enskilda spiltor eller boxar. Det är inte tillåtet att transportera hästar ombord på fordon med flera våningar, utom då djuren endast lastas på det nedersta planet och inga djur finns på högre plan.

6

Djurslag och beteende

Beteende och egenskaper – forskning, etologi

Etologi är läran om djurs beteende. Djurs och människors beteende och sätt att uppträda bygger på ärvda egenskaper och på miljön där de lever. Syn, hörsel, luktsinne, känsel och mentala förmågor är olika utvecklade hos olika djurarter.

Djurs beteende styrs av:

- medfödda beteenden
- inlärt beteende
- reaktioner på miljön genom djurets sinnen

Människa – djur

Djur med goda erfarenheter av människor kommer med största sannolikhet vara lättare för en transportör att hantera. Det är därför viktigt att känna till djurens beteende och bakgrund för att förstå dem och för att kunna hantera dem rätt vid transporter.

Omedvetna signaler

Det är bra att tänka på att många djur kan höra ljud, se färger och känna lukter som människor inte uppfattar. Därför kan djur reagera på sådant vi människor inte reagerar på. Djur kan uppfatta olika typer av signaler från människor – signaler som vi själva inte är medvetna om. Djur kan märka att vi kallsvettas när vi är rädda och om vår kroppshållning uttrycker tvekan.

Arv och miljö

Djur har samma sinnen som människorna, alltså syn, hörsel, lukt, känsel och smak. Sinnena är olika utvecklade hos olika djurarter beroende på vilken miljö de lever i. Därför reagerar husdjur olika på olika signaler.

Syn

Synen är anpassad efter varje djurarts behov. Tamdjur som inte själva fångar sitt byte har inte behov av att noga bedöma avstånd. I stället behöver de se så mycket av omgivningen som möjligt. Att stirra ett djur i ögonen signalerar att man beräknar avståndet för att anfälla det. Djur uppfattar det som hot och intar försvarsställning.

	kHz (lägsta)	kHz (optimala)	kHz (högsta)
Människa	0,031	8	17
Nöt	0,024	8	40
Gris	0,040	8	40
Får	0,125	10	40
Häst	0,055	2	33

Hörsel

Som tabellen ovan visar hör lantbrukets djur betydligt högre frekvenser än människan.

Lukt

Luktsinnet är oerhört viktigt för många däggdjur, ibland förmodligen viktigare än synen. Många djur har doftkörtlar på kroppen och genom doftutsöndring kan de bland annat signalera fara till andra djur. Lukt är också viktigt när djur identifierar varandra.

Känsel

Med känseln kan djur uppfatta faror. Vibrationer i marken signalerar när flocken är på flykt liksom var den befinner sig. Vissa av lantbrukets djur är känsliga för kraftiga temperaturförändringar.

DISA

Utbildningsmaterialet DISA är tillgängligt via internet och uppbyggt i moduler för skilda djurslag. För varje djurslag beskrivs bland annat biologiska principer och djurhantering, disa.slu.se.

Drivning av djur

I kapitel 5, Transporten, kan du läsa mer om drivning av djur vid transport.

Olika djurarters egenskaper och beteenden

Nötkreatur

Nötkreatur är flockdjur och äldre djur har högre rang än yngre. Nötkreatur har en medfödd instinkt att följas åt, vilket kan utnyttjas vid på- och avlastning. De använder huvudsakligen hörsel, syn, lukt och känsel. Kor är närsynta men kan ändå uppfatta små rörelser. De blir på sin vakt av skuggor, ljusspringor, vatten och ojämnheter.

Nötkreatur bör inte skiljas från flocken och de får aldrig lämnas kvar ensamma. Väggarna i drivgångar ska vara höga och täta. Det gäller också de ramper som

används vid av- och pålastning. Rampen ska vara i nivå med lastbilens bakre lastlucka. Längre drivgångar bör svänga lätt, då djuren tvekar att gå om de ser slutet på gången.

Om de binds upp med grimma ska det ske så att djuret kan hålla huvudet i naturlig ställning. Djur som har vuxit upp i samma box ska behandlas som en enhet. Djur från olika besättningar bör inte blandas.

Nötkreatur ska hanteras med stor respekt och betraktas som ett farligt djur. Håll därför alltid blicken riktad mot djuret då det hanteras och i alla andra situationer där det kan tänkas anfalla. Man bör följa rutiner som djuret är van vid. Det är lämpligt att alltid ha en käpp vid förflyttning. Man bör aldrig vara ensam om man måste gå in i en box till ett lösgående djur. Utför arbetet så lugnt och snabbt som möjligt. Om någon blir anfallen av ett djur ska man försöka avleda dess uppmärksamhet, exempelvis genom att kasta ett tygstycke över djurets huvud. Att föra oväsen kan också avleda uppmärksamheten.

Får, lamm och getter

Får, lamm och getter är utpräglade flockdjur. Vuxna djur kommunicerar genom rörelser och kroppsställningar, men ljuden är också viktiga. Under uppstallning ses en tydligare rangfördelning än på betet. Får är utpräglade följare, vilket ibland utnyttjas på slakterier där ett stationärt ledardjur (s.k. judasfår) används. De stressas kraftigt av att separeras från övriga gruppmedlemmar.

Varje individ har sin egen lukt som används till att identifiera sig inför resten

Hästar

Hästar är flockdjur och hästar som inte är vana kan vara svåra att lasta och transportera ensamma. I naturen är de bytesdjur vilket gör dem mycket vaksamma och de kan reagera häftigt på obetydliga rörelser och ljud. För säker hantering av hästar bör man därför eftersträva att arbeta i en lugn miljö.

Hästar är flyktbenägna och det är inte lämpligt att försöka dra en ovillig häst in i en hästtransport, den kan kasta sig bakåt i panik om den känner att den sitter fast. Hästar bör antingen lockas att gå in frivilligt eller skjutas på bakifrån. Dock måste det ske med försiktighet eftersom hästen använder sina bakben för att värja sig när den blir skrämmd och en spark från en häst kan döda en människa. Den som inte är van vid hästar bör aldrig vistas inom räckhåll för hästens bakben.

Uppbindning i ett lastutrymme utan begränsande väggar eller bommar kan utlösa flyktreflex hos hästen som då

försöker ta sig loss till varje pris och riskerar att skada sig och omgivningen allvarligt. Stäng därför alltid in hästen först om den ska bindas upp och lossa alltid uppbindningen innan luckan öppnas vid urlastning ur trailer. Ha också alltid en bom eller kedja stängd bakom hästen när luckan fälls.

Hästar som utsätts för ovarsam körning kan reagera häftigt och löpa stor risk att skada sig. De har gott minne och en obehaglig transport kan göra en häst permanent svår att transportera. Kör därför alltid mycket varsamt med hästar.

av flocken. Hondjur använder luktsinnet för att identifiera sina lamm. Trots att får är närsynta spelar synen en viktig roll.

Felaktig hantering skapar en oro som sprids till hela flocken. Därför ska får drivas samlade och flockens ledare gå främst. Det är förbjudet att lyfta får eller lamm i huden eller ullen då detta kan ge kraftiga blödningar.

Grisar

Grisar är flockdjur. Om grisar från två olika besättningar (eller från två olika boxar från samma besättning) blandas börjar de så gott som alltid slåss vilket orsakar stress och kan åtföljas av slaktkroppsskador. Slaktgrisar är av samma vikt och storlek så de kan inte, i denna situation, enkelt bedöma vem som är dominant utan måste mäta sig genom att slåss.

Att skilja ett djur från flocken är svårt eftersom det alltid försöker ta sig tillbaka. Om grisar blir oroliga söker de sig alltid tillbaka till platsen som de kom från. Rädda grisar springer fram och tillbaka i

flocken och ställer till oro. Därför ska djuren alltid behandlas lugnt och inte utsättas för onödiga förändringar i sin omgivning.

Grisar reagerar på syn- ljud- och lukt-påverkan och på fysisk kontakt. Plötsliga ljud kan betyda att grisarna blir upphetsade och bereder sig för strid eller flykt.

Grisar är mycket sociala och ytterst nyfikna. De vill därför undersöka allt som verkar ovanligt och stannar exempelvis till vid sprickor och ojämnheter i golvet.

Grisar saknar svettkörtlar och har därför svårt att reglera kroppstemperaturen. En tredjedel av den energi som tillförs grisen

i form av foder går åt till att alstra värme. Temperaturförhållandena under transport är helt avgörande för att grisarna ska ha det bra. Fordon för smågrisar ska ha fläktventilation.

Grisar reagerar på starka ljusförändringar och undviker mörker, skuggor och ljus genom springor. Vid på- och avlastning är det viktigt att ta hänsyn till detta. Starkt solljus, ojämnheter i golvbeläggningen och kanter vid lastrampen kan få djuren att hejda sig och inte våga gå vidare.

Luktsinnet är välutvecklat och är viktigt för grisarnas sociala beteende. Det är ett av skälen till varför grisar från olika besättningar inte bör blandas. Främmande lukter orsakar ofta oro och angrepp vilket gör djuren både svårare att hantera och ökar skaderisken. Blandning av två etablerade grupper från samma besättning är också negativt.

Under transporten utsätts grisarna för många olika stressfaktorer. De påverkas av trötthet, rädsla, ojämn temperatur, förändrad luftfuktighet och kontakt med okända människor. Värme och hög luftfuktighet är ingen bra kombination. Man bör observera att grisar kan bli åksjuka, varför ett varsamt körsätt liksom för övriga djur, är viktigt.

På bestämmelseorten bör grisarna genast efter avlastningen svalkas genom att vattnas och eventuellt duschas. Det lugnar oro och bidrar till att återställa deras normala temperatur. Genast efter avlastningen brukar grisarna vara oroliga och stressade. Vid långa transporter ska grisarna ha ständig tillgång till vatten.

Olika typer av grisar för transport:

- smågrisar, (förmedlingsgrisar, 10–12 v.)
- slaktgrisar
- avelsgrisar (gyltor och galtar)

Lugn hantering vid inlastningen av djuren har stor betydelse för hur de klarar transporten. Lugna djur i lastutrymmet ger en enklare, bekvämare och därmed trafiksäkrare körning för föraren. Om viktfördelningen i lasten ofta förskjuts blir fordonet svårare att manövrera. I den mån det går att minska den psykiska och fysiska påfrestningen på grisarna under transporten minskar man också antalet döda och motverkar PSE.

Fjäderfä

Höns, kalkoner, kycklingar

Fjäderfä är mycket uppmärksamma på sin omgivning och de är lättskrämde. Därför är det viktigt att lådor och behållare med fjäderfä hanteras varsamt. Lämpligt foder och vatten i tillräcklig mängd ska finnas i behållare vid transporter som varar längre än 12 timmar.

Kycklingar av alla arter kan transporteras 24 timmar utan mat och vatten under förutsättning att transporten avslutas inom 72 timmar efter kläckningen.

Temperatur

Fjäderfä har fysiologiska svårigheter med temperaturregleringen. Transportfordonen måste vara utformade för att undvika förhöjd kroppstemperatur (hypertermi) hos djuren, men också för att undvika drag och nedkylning vid låga yttre temperaturer. Lämplig temperatur i bilen kan variera beroende på luftförelser och typ av transportlådor och måste anpassas för varje fordon för bästa komfort inne i lådorna. Läs mer om fordonets anpassning för fjäderfä under fordonskapitlet.

Kycklingars optimala temperaturområde

ligger under naturliga förhållanden, beroende på djurens ålder, från 19-22 °C. C. Dagsgamla kycklingar bör ha ca 28-32°C, beroende på transportsystem. De ska kunna upprätthålla en kroppstemperatur runt 40°C.

Väta i kombination med kyla är en stor riskfaktor, främst för värphöns med dålig beffjädring.

Studier på slaktkycklingar visar att höga temperaturer och stora skillnader i temperatur, liksom ojämna klimat-

förhållanden överhuvudtaget i olika delar av djurutrymmena i fordonen, är stora riskfaktorer vid transport av höns och slaktkyckling. Särskilda åtgärder måste därför vidtas med transportbilarna, beroende på yttre temperatur och fyllnadsgrad.

Exempel på åtgärder

- Lasta lådor, containrar etc. så att ventilationen blir likvärdig och tillräcklig i hela lastutrymmet.
- Kontrollera ofta och justera ventilationen så att den blir tillfredsställande för ändrade förhållanden som hastighet, vind och yttre temperatur.
- Stillastående situationer kräver snabba åtgärder för att undvika för hög temperatur.
- Överför information om förhållanden vid byte av chaufför/skötare.
- Ta lärdom av problem som uppstått tidigare.

Vattning

Dehydrering (uttorkning) har visats uppstå hos fjäderfä vid längre vattningsintervall än åtta timmar, varför transporterna även för dessa djur bör göras så korta som möjligt. Längre transporter bör ske under dygnets mörka timmar, då djuren vilar.

Renar

Ren är ett utpräglat socialt flockdjur som rör sig och håller ihop i grupper med hundratals upp till flera tusen djur.

Lagstiftning

För transport av ren med motordrivet fordon gäller samma bestämmelser som för transport av lantbrukets djur.

Rentransport

Renar får bara transporteras när de är lämpade för det och när åtgärder har vidtagits för renarnas skötsel under transporten och vid framkomsten.

Sjuka och skadade djur får inte transporteras. Undantag gäller för lindrigt skadade djur om transporten inte anses

medföra lidande för djuret.

Renar får inte heller transporteras om utetemperaturen överstiger 18 °C.

Takhöjden i lastplan för rentransport måste vara minst 1,3 m. Vuxna och unga djur ska hållas åtskilda under transporten.

Renar får inte transporteras under den tid de har basthorn. I övrigt ska renarna sorteras efter hornstorlek. Renar med stora hornkronor ska transporteras individuellt. På sarvar som transporteras till slakt i grupp ska hornen sågas av före transporten och det måste då säkerställas att hornen inte har någon levande basthud kvar. Under transporten bör uppehållen vara så få och så korta som möjligt.

7

Säkerhet och smittskydd

Smittorisker för dig som djurtransportör och förare

Djurtransportören, förare och/eller skötare ofta har kontakt med djur från flera olika besättningar inom en kort tidsrymd. Därför utgör en djurtransportör en särskild stor risk för att smitta andra djurbesättningar om inte rutinerna för säker lastning- och lossning följs. Rutinerna vid utlastning bör därför vara sådana att djurtransportören inte går in i djurstallarna. Om det inte kan undvikas ska denne följa besättningens smittskyddsrutiner för besökare som varje djurhållare måste ha.

Vissa sjukdomar smittar mellan människor och djur. Därför är det olämpligt att du själv eller annan person som besökt gården haft symtom på mag-tarminfektion eller luftvägsinfektion går in i djuravdelningarna, då det finns risk att de smittar till djuren. Om man har en pågående hudinfektion (t ex i nagelband) eller sår på händerna bör man utöver rekommenderade rutiner för handhygien även använda engångshandskar. För att minimera risken att smitta ska föras från djur till människor bör alla besökare tvätta och sprita händerna när de lämnar djuravdelningarna. Detta är också viktigt för att förhindra att man för eventuell smitta vidare till grisar på andra gårdar.

Gårdens smittskyddsregler för besökare bör finnas nedskrivna och gärna i form av ett anslag i personslussen.

Då ett fordon ofta varit på flera olika gårdar och kan ha djur från andra besättningar ombord är själva fordonet en risk för smittspridning. Vid planering av utlastningsställe, till exempel i samband med nybyggnation, bör man se till att vägar som ska användas av fordon för djurtransport inte korsar vägarna för gårdens egna fordon eller där djur och människor regelbundet rör sig.

För att stärka smittskyddet ytterligare vid utlastning kan man antingen lasta djuren en bit bort från stallet med hjälp av en gårds-egen kreatursvagn, eller att hålla dem i särskilt hägn inför transporten.

Att följa de hygienregler som gäller samt användande av skydds-utrustning såsom regleras i bilaga 1 till Arbete med djur, AFS 2008:17 är nödvändigt också för den egna hälsans skull så att man inte själv drabbas av eller för vidare olika smittämnen – ex vid kläd- och skobyte och rengöring av dessa och sig själv. Läs även mer om detta på www.arbetsmiljöverket.se och www.jordbruksverket.se samt www.smittsäkra.se

Smitta och smittspridning

För att minska risken för att smittor sprids mellan djurbesättningar arbetar de olika näringarna med smittskyddsprogram. Exempel på detta är Smittsäkrad Besättning Gris och Smittsäkrad Besättning Nöt. Som transportör är det viktigt att känna till reglerna för lastning och transport av djur. En besättning, eller en del av den, kan vara smittad med till exempel salmonella, dysenteri eller andra mag- och tarmsjukdomar.

Djuren kan vara smittade av skadliga ...

- ... bakterier
- ... virus, till exempel BVD (bovin virus diarré)
- ... parasiter
- ... svampar, till exempel ringorm

Vissa bakterie- och virusjukdomar och luftvägsåkommor kan spridas på kort avstånd genom luften. Salmonella och dysenteri sprids huvudsakligen genom förorenat foder, vatten och avföring. Parasiter sprids genom direkt kontakt med djuren och deras avföring, och indirekt, exempelvis via kläder och utrustning.

Bästa sättet att förhindra spridning vid kontakt med smittade djur är genom god hygien, rena stövlar, överdragskläder och skyddshandskar. För att hindra smittspridning mellan olika djurbesättningar ska det vid hämtning av djur finnas ett utslussningssystem mellan djurstall och bil. Detta för att personal inte ska behöva gå in i stallet.

Efter utlandsvistelse och vid kontakt med utländska djur eller djurbesättningar gäller, enligt en branschöverenskommelse, en karenstid om 48 timmar. Med karenstid menas den tid som måste förflyta efter utlandsvistelse innan en person eller ett fordon får ha kontakt

med svenska besättningar. Efter kontakt med utländska djur gäller naturligtvis dusch, hårtvätt och tvätt av kläder i 60 grader. Skodon och djurtransporter saneras noggrant. Efter besök i områden med mul- och klövsjuka är motsvarande tid fem dygns karenstid.

Läge och utveckling

Ett förändrat klimat och ökade antal utlandstransporter kan öka riskerna för utbrott av smittsamma sjukdomar. Jordbruksverket är ansvarig myndighet för kontroll och bekämpande av smittsamma sjukdomar hos djur, samt för övervakning av det nationella sjukdomsläget.

Mer information om epizootisjukdomar, sjukdomsövervakning, lagstiftning samt hur man ska agera vid misstanke om smittspridning finns på följande webbplatser; www.sva.se, www.jordbruksverket.se, www.slv.se, www.smittsäkra.se, www.folkhalsomyndigheten.se, www.socialstyrelsen.se och www.epiwebb.se

Transporter utomlands

För att få transportera djur utomlands finns det många bestämmelser som du måste följa. Länder har olika bestämmelser för transport av djur och det är därför viktigt att du kontrollerar vilka bestämmelser som gäller i det land du ska resa till.

Det är viktigt att djur som transporteras mellan länder inte får med sig smitta. Det finns också bestämmelser som ska motverka handel med skyddade arter.

På www.jordbruksverket.se finns länkar till de flesta myndigheter som är ansvariga för transporter i de europeiska länderna.

Kontroller vid gränskontrollstationer

Djur i transporter från tredje land kontrolleras av gränskontrollveterinärer (GKV) vid inträdet i EU. Dessa är anställda av Jordbruksverket och det är vanligen distriktsveterinärer (DV) som innehar dessa tjänster, alltså officiella veterinärer (OV) enligt EUs regelverk. Sverige har fem gränskontrollstationer, varav tre berör levande djur (samtliga är flygplatser: Arlanda, Landvetter och Norrköpings flygplats).

Vid flygtransport kontrolleras samtliga djur för handel av GKV (om de är incheckade med flygfraktsedel). Även transportfordonen för eventuell vidare befordran kontrolleras (gäller bara hästar). Djur som kommer som sällskapsdjur kontrolleras inte av GKV, utan av tullen.

Transporter till tredje land ska kontrolleras av veterinären på utförelsestället (officiell veterinär, OV). Detta görs idag endast i de fall deras behållare ska plomberas eller när hästar flyger ut till tredje land.

(Vissa länder kräver plombering av transportbehållaren för hund och katt.) Övriga djur ska dock ha kontrollerats av en OV före transporten, men kontrolleras alltså inte på själva utförelsstället i dagsläget. Sverige har, i samband med att EG 1/2005 trädde i kraft, infört kontroll på utförelsstället av hästar. Allt som ska gränskontrolleras ska förämnas senast en arbetsdag innan.

Tullverkets kontroller

Vid resor till eller från ett annat EU-land gör Tullverket kontroller med stöd av befogenhetslagen (1996:701). Obligatorisk anmälningsplikt gäller för bland annat hund och katt för annat ändamål än handel samt alla lantbrukets djur, fisk och reptiler. Andra djur eller djurprodukter som kan misstänkas vara smittsamma ska också anmälas.

Vid resor till eller från ett tredje land gör Tullverket kontroller med stöd av tullkodex (EEG nr 2913/92) och tullagen (2000:1281). Anmälnings- och deklarationsplikt gäller alla varor som inte fritt får föras in eller ut. En vara som förs över gränsen i strid mot gällande bestämmelser kan beslagtas. En vara som har förts in över svensk territorialgräns anses vara införd enligt smugglingslagen (2000:1225). På begäran kan Tullverket ge uppgifter om import eller export av varor från tredje land till Jordbruksverket med stöd av tullagen.

Vid sjötransport ska en förhandsanmälan om ankomst lämnas till Tullverket senast 24 timmar före beräknad ankomst. Den ska innehålla summariska uppgifter om medfört gods. Senast två timmar efter ankomsten ska fartyget lämna en inkommande fartygsanmälan med uppgifter om medfört gods.

Vid flygtransport ska en förhandsanmälan lämnas till Tullverket senast två timmar före avsedd avgångstid. Den behöver inte göras om flygplanet ska landa på Arlanda eller Landvetter. När flygplanet har landat ska dock en inkommande luftfartygsanmälan lämnas omedelbart.

Registrering i TRACES

Förflyttningar av levande djur mellan EU-länder (inklusive Norge, Schweiz, Andorra och Färöarna), samt import av djur från land utanför EU, ska registreras i en databas som är gemensam för hela EU. Registreringen görs i TRACES (TRAdE Control and Expert System) som är utvecklat av EU-kommissionen.

Vid förflyttning av levande djur eller djurprodukter mellan EU-länder (inklusive Norge, Schweiz, Andorra och Färöarna) kan första delen av hälsointyget fyllas i av exportören. Den officiella veterinären, som exportören kontakter, öppnar sedan detta och utfärdar intyget.

De som importerar levande djur från ett land utanför EU kan fylla i första delen av gränskontrolldokumentet (CVED - Common Veterinary Entry Document) i TRACES och kontakta berörd gränskontrollstation via fax eller telefon. Föransökan ska göras minst 24 timmar före beräknad import.

Vad ska in i TRACES?

- hälsointyg för djur eller djurprodukter till land inom EU
- hälsointyg för djur eller djurprodukter till land utanför EU, om sändningen går via ett eller flera EU-länder
- meddelande om sändning med animaliska biprodukter
- kvittering av sändning med animaliska biprodukter
- stickprovskontroller
- avsändare
- lastningsort, vilotider, destination
- transportör.

Undantag

- hästar med pass utfärdat inom EU behöver inte läggas in i TRACES, om de inte transporteras för att gå till slakt
- sällskapsdjur, som medföljer ägare och inte är avsedda för handel, ska inte läggas in i TRACES

Länsstyrelsens kontroller

Länsstyrelsen kontrollerar transporter inom Sverige och till/från övriga EU. De gör stickprovskontroll eller kontroll efter anmälan/anmodan från annat land. Det är dock svårt för Länsstyrelsen att i tid få reda på när transporter sker, då färdjournal inte krävs.

Färdjournal krävs endast för gränsöverskridande transporter längre än åtta timmar och endast för oregistrerade hästar, nötkreatur, får, getter och grisar. TRACES-intyg fordras för all gränsöverskridande handel med djur och djurprodukter.

Övriga myndigheters kontroller

Genom förordning (EG) nr 854/2004, som trädde i kraft den 1 januari 2006 har djurskyddskontrollen vid slakterierna förstärkts. Förordningen innefattar både kontroll av hanteringen av levande djur, bedövning och avblodning och av inkommande djurtransporter till slakteri. Länsstyrelsen samarbetar med de officiella veterinärerna vid slakteriet (OVS) som löpande på plats utför djurskyddskontrollen.

Ansvar är delat mellan Jordbruksverket och Livsmedelsverket. Livsmedelsverket är ansvarig myndighet för livsmedelskontrollen och arbetsgivare för OVS.

Åtgärder vid avvikelser

För transporter från land utanför EU (tredje land) fattar gränskontrollveterinären beslut – om det behövs efter kontakt med Jordbruksverket centralt. Vid bristande efterlevnad av EG 1/2005 (Art. 23-26) är alltså gränskontrollveterinär (GKV) officiell veterinär och Jordbruksverket behörig myndighet. Djur kan också gränskontrolleras i annat EU-land.

Vid nationella transporter och transporter inom EU ska Länsstyrelsens inspektör vid behov kontakta veterinär. Enligt paragraf 32 djurskyddslagen (1988:534) är det länsstyrelse som fattar beslut om omhändertagande av djur. Det är polisen som står för själva omhändertagandet. För djur där ägaren inte kan nås gäller paragraf 30 om avlivning bedöms nödvändig, samt EUs direktiv 91/496 om kontroller av djur från tredje land.

Djur får ej införas i Sverige om de inte är i skick att transporteras. Vid kontroller inom EU fattas beslut (återförvisning, karantän, avlivning) av Jordbruksverket. En transportör som bryter mot reglerna kan åtalsanmälas enligt 36e paragrafen i djurskyddslagen (1988:534).

Om avvikelser från färdjournalen förekommer, ska avsnitt 5 i journalen fyllas i och sändas till Jordbruksverket.

Tullverket kan beslagta djur

Djur som Tullverket tar i beslag enligt CITES-lagstiftningen förs till djurparker. Övriga djur förs till karantän eller kontrakterad uppstallning.

Rengöring och desinfektion

Fordon för djurtransport ska alltid göras rent och desinficeras innan djuren hämtas från avsändningsorten, för att smitta inte ska överföras från tidigare transporterade djur. Detta ska ske dagligen, med tillräcklig torktid efteråt. Vid rengöring av fordonet ska strö och gödsel först avlägsnas.

Alla ytor, inklusive fläktsystem och ventilationskanaler ska vara rengjorda, vånings- och skåp-golv, bakre lastramper och invändiga sidor spolas noga med högtryckstvätt så att inga synliga rester finns kvar. Hytt och hjälpmedel som drivskivor, ska också rengöras.

Då bilen är rengjord krävs i vissa fall desinfektion. Desinfektionsmedel i rekommenderad koncentration sprids i vagnen enligt fabrikantens anvisningar. Föraren ska iakttä försiktighet vid användning av desinfektionsmedel. Även utspädda lösningar kan verka starkt irriterande eller frätande på hud, ögon och slemhinnor. I värsta fall kan de ge sår som läker långsamt. Vid kontakt med sådana ämnen - skölj med vatten. Använd alltid personlig skyddsutrustning vid rengöring och desinfektion.

Innan bilen tas i bruk ska den så långt det är möjligt tillåtas att torka upp. Ur smittskyddssynpunkt är detta viktigt eftersom många bakterier och andra sjukdomsframkallare inte tål upptorkning. Djurens välfärd kan i vissa fall påverkas mycket negativt om närmiljön och i synnerhet strömedlet är fuktigt.

”48-timmarsregeln”

Fordon som används i annat land ska rengöras, desinficeras och därefter ha haft 48 timmars tomtid innan fordonet trafikerar en ny gård.

Om man under utlandsresa haft kontakt med klövbärande djur finns risk att smittämne fastnat på hud, kläder, skor mm. För att förebygga att smittämne förs in på detta sätt rekommenderas att man inte har kontakt med klövbärande djur på svenska djurgårdar de första 48 timmarna efter kontakt med klövbärande djur utomlands.

Om resan gått till ett område med mul- och klövsjuka gällar motsvarande i fem dygn. Man ska inte ta med sig egenimporterade livsmedel från utlandet till en grisanläggning, då allvarliga gris-sjukdomar kan spridas på detta sätt.

Utländska besökare bör fylla i ett så kallat Visitors Certificate. På www.smittsäkra.se samt www.jordbruksverket.se kan du läsa mer om smittspridning och exempelvis utlastning och transporter.

Olycksrisker vid arbete med djur

Risker för allvarliga olycksfall vid arbete med lösgående djur är större än med uppbundna djur. Det förekommer dödsolyckor eller mycket svåra olycksfall - som då ofta inträffar vid arbete med vuxna tjurar, men även kor, kvigor och ungtjurar. Därför är det väldigt viktigt att din egen säkerhet som förare ingår i övrigt säkerhetstänkande.

Djur kan bära på smitta och smitta människor trots att de själva inte blir sjuka. Handhygien är därför extra viktigt. Ibland drabbas djur av allvarlig smitta som kräver sanering av lokaler och utrustning. Djurägaren ska vara beredd på en sådan situation och ska veta vart hen ska vända sig för att få saneringen utförd på korrekt sätt. Rätt sorts skyddsutrustning ska finnas i beredskap i sådana lägen. Detta gäller även dig som förare.

Arbete med fjäderfä kan medföra betydande arbetsmiljöproblem. Riskerna utgörs i första hand av ergonomiska faktorer, damm och mikroorganismer.

Regler om dessa finns i föreskrifterna om belastningsergonomi och i föreskrifterna om mikrobiologiska arbetsmiljörisiker – smitta, toxinpåverkan, överkänslighet.

På arbetsplatser med djur förekommer kemikalier, t ex rengörings- och desinfektionsmedel. Regler finns i föreskrifterna om hygieniska gränsvärden och åtgärder mot luftföroreningar och i föreskrifterna om kemiska arbetsmiljörisiker.

Rengöring med högtryckstvätt ska inte ske under för långa arbetspass eftersom det är tröttande och medför stor fysisk belastning i händer, armar och axlar. Risker med finfördelade aerosoler som kan ge upphov till kroniska lungbesvär bör uppmärksammas.

Regler om högtrycksspolning finns i föreskrifterna om arbeten med högtryckstråle. Utförliga krav om första hjälpen finns i föreskrifterna om första hjälpen och krisstöd.

Regler om arbetsställningar, arbetsrörelser, manuell hantering och annan kraftöverföring finns i föreskrifterna om manuell hantering.

Vid nödsituation

Nödåtgärder vid onormala händelser under transport

Om situationer uppstår under transporten, som att djuren till följd av tekniska problem saknar ventilation eller vatten, ska man genast göra vad som behövs för att lindra bristerna.

Utgångspunkten är att djuren inte får utsättas för lidande. Det kan därför vara nödvändigt att kontakta veterinärmyndigheter, polis, räddningskår eller andra för att få närmare anvisningar och/eller hjälp. Detsamma gäller om djur blir sjuka under transporten, om djur dör eller på annat sätt kommer till skada under körningen. Kom ihåg att anteckna händelsen och åtgärderna i ditt färdokument (obligatoriskt när färdjournal krävs).

Vad gör man i händelse av trafikolycka?

Om du som förare på en djurtransport som med eller utan egen förskyllan blir inblandad i trafikolycka eller haveri ska, efter larm till 112, genast och efter möjlighet ge hjälp till skadade och ta hand om djuren i lastutrymmet.

Du ska dessutom kontakta bestämmelseorten och eventuellt, beroende på var olyckan hänt, transportören, närmaste kontrollstation eller plats för vila/omlastning och avsändningsorten och Länsstyrelsen i det län olyckan skett.

Om brand uppstår i fordonet ska man ...

- ... stoppa trafik kring fordonet
- ... släppa ut djuren ur fordonet på sådant sätt att övrig trafik inte påverkas
- ... försöka släcka elden med brandsläckare eller brandfilt, beroende på brandens placering och storlek - om det i bilen finns personer som inte omedelbart kan räddas ut, koncentreras släckningen kring dessa.
- ... använd brandsläckare på så nära håll som möjligt, med vinden i ryggen se upp för uppflammande lågor
- ... larma brandkåren (112).

Ta hand om djuren

Du som förare är alltid skyldig att efter omständigheterna tillförsäkra djuren bästa möjliga förhållanden.

Vid en olycka ska djurens behov av frisk luft, ventilation och utrymme i första hand säkras. Det kan handla om att öppna luckor, ändra grindar eller att lossa uppbindningar. Under sommartid är överhettning det vanligaste problemet. Grisar kan behöva kylas med vattendusch från räddningstjänsten om ur- eller omlastning dröjer.

Vid olyckor med flervåningsfordon som vält är det nödvändigt att snabbt kunna öppna och få ut djuren eftersom golvytan inte räcker för djuren med risk för kvävning som följd.

Stöddokument för hantering av djur vid trafikolyckor

Sveriges lantbruksuniversitet och Nationellt centrum för djurvälstånd (SCAW) har i ett dokument samlat åtgärder som ska vidtas vid stressade situationer som kan uppstå när en olycka har inträffat. Dokumentet finns tillgängligt på www.slu.se

Avlivning av djur

Vid en trafikolycka kan djur ha blivit så illa skadade att de måste avlivas. Personer som ska avliva djur ska ha goda kunskaper om djurskydd samt ha kunskaper och färdigheter i praktisk djurhantering. Den som ska bedöva och avliva ett djur ska vara väl förtrogen med metod som ska användas.

Djur ska alltid avlivas så snabbt och smärtfritt som möjligt.

För avlivningsregler, se Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2012:27), och allmänna råd om slakt och annan avlivning av djur, L22.

Övrigt

Färdskrivaren är ett opartiskt vittne. Kom därför ihåg att alltid ta med diagramarket innan du lämnar bilen vid brandfara.

Fordonet ska alltid vara försett med nödutrustning, det inbegriper brandsläckare, varningsutrustning och förstahjälpen-väska.

Nödsituationer/trafikolyckor

- varna övriga trafikanter
- larma - 112
- evakuera djuren från olycksdrabbat eller brinnande fordon
- vid brand: använd handbrandsläckare medan du väntar på hjälp
- kontakta åkaren
- kontakta mottagaren/slakteriet/jourhavande distriktsveterinär för att få hjälp med avlivning av eventuella skadade djur.

KOLLEGAHJÄLPEN

Kollegahjälpen är ett nätverk av åkeriföretagare och lastbilsförare som ställer upp för att hjälpa lastbilsförare som har varit inblandade i en trafikolycka eller ett rån att bearbeta sina upplevelser och kunna gå vidare i livet. Att ta hjälp av Kollegahjälpen är kostnadsfritt. Mer information och kotnaktuppgifter finns på www.kollegahjälpen.se

FÖRSTA HJÄLPENS FYRA HUVUDPUNKTER

Tillvägagångssättet vid en olycka
med skadade är vanligen:

1.

Hejda olyckan, bevara lugn och överblicka

Det är viktigt att hejda olyckan så att den inte förvärras eller utvecklas. Vid olyckor på trafikerade platser är det oftast nödvändigt att spärra vägen förbi olycksplatsen. Detta kan göras på olika sätt, allt efter vad första-hjälpspersonen har tillgång till.

En varningstriangel ska ställas upp för att uppmana trafikanterna att sänka farten. Har man tillgång till en bil kan den med fördel ställas upp ett stycke före olycksplatsen med tänt, blinkande varningsljus. Finns flera medhjälpare på plats kan man skicka ut någon för att stoppa trafiken.

Om man skickar ut människor på trafikerade vägar är det

viktigt att göra dem synliga, till exempel med hjälp av en säkerhetsväst med reflex eller något annat som på motsvarande sätt väcker uppmärksamhet.

Är motorerna på de inblandade fordonen fortfarande är i gång kan de utgöra en säkerhetsrisk, till exempel antända utströmmande bensin. Därför bör man stänga av motorerna med tändningsnyckeln.

Säkerhetsbälten kan vara ett problem när man ska ta ut en skadad person ur en havererad bil. Därför är det en god idé, att ha en bälteskniv i sin bil. En sax eller en fickkniv kan naturligtvis också användas.

2.

Ge livräddande första hjälp till skadade

Den livräddande första hjälpen:

Här ger man den hjälp som kan betyda skillnad mellan liv och död för den skadade, som att hejda stora blödningar eller inleda återupplivning. Detta görs i en prioriterad ordning så att man alltid tar det viktigaste först.

För att minnas ordningsföljden används L-ABC (L-ABC-regeln):

- Livsfarligt läge
- Andning
- Blödning
- Cirkulationssvikt

Hemligheten med L-ABC-regeln är att arbeta i rätt ordningsföljd och löser problemen allt eftersom man stöter på dem innan man fortsätter till nästa bokstav. Det är meningslöst att ge konstgjord andning till en skadad om man inte först har sett till att luftvägarna är fria. Luften når ju inte ner i lungorna om luftvägarna är blockerade.

3.

Tillkalla hjälp

Ring 112 eller använd nödtelefon.

Tala om ...

- ... var olyckan hänt
- ... vad som hänt
- ... hur många som är skadade
- ... vad som hänt med lasten: djurslag, antal, behov av avlivning med mera
- ... vilket telefonnummer samtalet kommer från.

4.

Allmän första hjälp

Fortsätt den livräddande första hjälpen

- kontrollera de skadade
- gör en systematisk undersökning av skadade
- täck eller förbind sår och skador
- lindra smärta - stöd brott- och leddskador
- skydda mot yttertemperaturen - den skadade får inte frysa
- ge psykisk första hjälp
- ordna om möjligt plats för ambulanspersonalen – använd gärna åskådare till det
- ta emot ambulansen – gärna med åskådarhjälp.

8

Definitioner och tabeller

Definitioner djurtransporter

AVSÄNDNINGSORT

Plats där djuret först lastas i ett transportmedel, förutsatt att djuret före avsändningen har förvarats på denna plats under minst 48 timmar. Dock får uppsamlingscentraler som godkänts enligt gemenskapens veterinärslagstiftning betraktas som avsändningsorter om ...

- ... transportsträckan mellan den första ilastningsplatsen och uppsamlingscentralen är kortare än 100 km *eller om*
- ... djuren före avsändningen från uppsamlingscentralen under minst sex timmar har förvarats med strö i tillräcklig mängd och vattnats, om möjligt utan att vara bundna

BEFORDRAN

Hela transporten från avsändningsorten till bestämmelseorten, inklusive eventuell urlastning, förvaring och ilastning vid mellanstationer under befordran.

BEHÅLLARE

Bur, box, låda eller annan styv konstruktion som används för transport av djur, men som inte är ett transportmedel.

BEHÖRIG MYNDIGHET

Den centrala myndighet i en medlemsstat som är behörig att utföra kontroller av djurens välbefinnande eller en myndighet till vilken den har delegerat denna behörighet.

BESTÄMMELSEORT

Plats där ett djur lastas ur ett transportmedel och ...

- ... förvaras under minst 48 timmar före tidpunkten för avsändning, *eller*
- ... slaktas

DJUR

Levande ryggradsdjur.

DJURHÅLLARE

Fysisk eller juridisk person, med undantag för en transportör, som antingen permanent eller tillfälligt är ansvarig för eller hanterar djur.

FARTYG FÖR DJURTRANSPORT

Fartyg, med undantag för rorofartyg och fartyg som transporterar djur i flyttbara behållare, som används eller är avsett att användas för transport av tama hästdjur och tamdjur av nötkreatur, får, getter eller gris.

FORDON

Självgående eller bogserat transportmedel på hjul.

GRÄNSKONTROLLSTATION

Varje kontrollstation som utformats och godkänts i enlighet med artikel 6 i direktiv 91/496/EEG (2) för utförande av veterinärkontroller på djur som anländer från tredjeländer till gemenskapens gräns.

GRÄNSKONTROLLVETERINÄR, GKV

En officiell veterinär som kontrollerar djurtransporter vid in- eller utförsel ur landet. Gränskontrollveterinären är vanligen en distriktsveterinär (DV) anställd av Jordbruksverket.

GEMENSKAPENS VETERINÄR-LAGSTIFTNING

Den lagstiftning som förtecknas i kapitel I i bilaga A till direktiv 90/425/EEG (3) och alla därav följande tillämpningsföreskrifter.

ICKE HANTERADE HÄSTDJUR

Hästdjur som inte kan bindas eller ledas i grimma utan att detta leder till oro, smärta eller lidande som kan undvikas.

KONTROLLSTATIONER

Kontrollstationer i den mening som avses i EG-förordning nr 1255/97.

LÅNG TRANSPORT

Befordran som överskrider åtta timmar räknat från den tidpunkt då det första djuret i sändningen flyttas.

NAVIGERINGSSYSTEM

Satellitbaserade infrastrukturer som erbjuder tjänster för globala, kontinuerliga, noggranna och garanterade tids- och positionsbestämningar eller varje slags teknik som tillhandahåller tjänster som anses likvärdiga för de syften som avses i denna förordning.

OFFICIELL VETERINÄR, OVS

Den veterinär som utses av den behöriga myndigheten i medlemsstaten.

ORGANISATÖR

Transportör som har lagt ut en del av befordran på underentreprenad till minst en annan transportör, eller
... fysisk eller juridisk person som har ingått avtal om en befordran med mer än en transportör, *eller*
... person som har undertecknat avsnitt 1 i färdjournalen enligt bilaga II.

PLATS FÖR VILA ELLER OMLASTNING

Varje plats där man gör uppehåll under befordran och som inte utgör bestämmelseort, inklusive plats där djuren har bytt transportmedel med eller utan urlastning.

REGISTRERADE HÄSTDJUR

Hästdjur enligt direktiv 2009/156/EG är hästar, zebror, åsnor, och korsningar mellan dem. Enligt direktiv 90/427/EEG är ett hästdjur registrerat om det är infört eller berättigat till införande i en stambok. Registrerade hästdjur skiljs från hästdjur för slakt samt hästdjur för avel och produktion. När en häst skickas till slakt är den per definition alltså inte längre en registrerad häst utan omfattas av förordningens alla bestämmelser.

ROROFARTYG

Sjögående fartyg som är utrustat med anordningar som gör det möjligt för väg- eller järnvägsfordon att rulla på och av fartyget.

SKÖTARE

Person som direkt ansvarar för djurens välbefinnande och som ledsagar djuren under befordran.

TRANSPORT

Förflyttning av djur som genomförs med hjälp av ett eller flera transportmedel och därmed sammanhängande förfaranden, inklusive ilastning, urlastning, omlastning och vila, fram till det att urlastningen av djuren är avslutad på bestämmelseorten.

TRANSPORTMEDEL

Vägfordon, järnvägsfordon, fartyg och flygplan som används för djurtransport.

TRANSPORTÖR

Varje fysisk eller juridisk person som transporterar djur för sin egen eller annans räkning.

UPPSAMLINGSCENTRAL

Platser som anläggningar, uppsamlingsställen och marknader, där tama hästdjur och tamdjur av nötkreatur, får, getter eller gris från olika anläggningar grupperas för att utgöra sändningar.

UTFÖRSELSTÄLLE

Gränskontrollstation eller varje annan plats som en medlemsstat har anvisat och där djur lämnar gemenskapens tullområde.

Blanketter, intyg och transporthandlingar

EG 1/2005

Rådets förordning om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97

Förordningen finns tillgänglig på www.jordbruksverket.se

ANSÖKAN – REGISTRERING SOM TRANSPORTÖR AV LEVANDE DJUR (13.1)

Ansökaren använder du som transporterar djur inom en ekonomisk verksamhet och vill registrera dig som transportör hos Jordbruksverket och få ett transportörstillstånd.

Ansökan kan göras via Jordbruksverkets e-tjänst eller blankett som finns tillgängliga på www.jordbruksverket.se

TILLSTÅND FÖR TRANSPORTÖR ENLIGT ARTIKEL 10.1 (TYP 1)

Tillståndet utfärdas av Jordbruksverket.

TILLSTÅND FÖR TRANSPORTÖR SOM UTFÖR LÅNGA TRANSPORTER ENLIGT ARTIKEL 11.1 (TYP 2)

Tillståndet utfärdas av Jordbruksverket.

FÄRDJOURNAL (D134), 5 DELAR

Om du transporterar nötkreatur, får, getter, grisar eller hästar till länder utanför Sverige och transporten tar längre tid än åtta timmar, måste du ha en färdjournal.

Färdjournalen finns tillgänglig på www.jordbruksverket.se

KOMPETENSBEVIS FÖR FÖRARE OCH SKÖTARE ENLIGT ARTIKEL 17.2

För att du ska få köra nötkreatur, får, getter, grisar, fjäderfän eller hästar i ekonomisk verksamhet måste du ha ett kompetensbevis.

BESIKTNING AV TRANSPORTMEDEL INFÖR REGISTRERING (D103)

Blanketten Besiktning av transportmedel inför registrering D103 använder Länsstyrelsen vid sin besiktning och den ska tillsammans med blankett E13.1 skickas in till Jordbruksverket när du ansöker om ett transportörstillstånd.

Blanketten finns tillgänglig på www.jordbruksverket.se

INTYG OM ATT FORDON UPPFYLLER SJVFS 2010:2 (D104)

INTYG - vägfordon med tillhörande transportmedel uppfyller krav enligt SJVFS 2010:2 och rådets förordning (EG) nr 1/2005 – utfärdas av Länsstyrelsen efter att de besiktigt fordonet och skickas in till Jordbruksverket tillsammans med blanketterna D103 och E13.1 vid registrering. Intyget finns tillgängligt på www.jordbruksverket.se

INTYG OM GODKÄNNANDE AV VÄGTRANSPORTMEDEL (18.2)

Intyget utfärdas av Jordbruksverket.

TRANSPORTHANDLINGAR ARTIKEL 4, EG 1/2005

Blankett som kan användas för att fylla i de uppgifter som krävs för alla transporter i ekonomisk verksamhet enligt artikel 4 i EG 1/2005. Den kan även användas för den journalföring som krävs i 6 kap, 2§ och 7 kap 4§, L5.

Blanketten finns tillgänglig på www.jordbruksverket.se

Tabeller

Hästar

Tillgängligt utrymme (EG 1/2005 och Sverige L5)

Kategori	Area per djur*
Fullvuxna hästar	1,75 m ² (0,7×2,5 m)
Unghästar (6–24 månader) vid mindre än 48 timmars transport	1,2 m ² (0,6×2 m)
Unghästar (6–24 månader) vid mer än 48 timmars transport	2,4 m ² (1,2×2 m)
Ponnyer	1 m ² (0,6×1,8 m)
Föl (0–6 månader)	1,4 m ² (1×1,4 m)

*Siffrorna inom parentes anger minsta bredd- och längdmått vid transport av djur i individuella boxar.

EG 1/2005: Måtten kan variera med högst 10 procent för vuxna hästar och ponnyer och med högst 20 procent för unghästar och föl (även enligt L5), beroende på hästarnas vikt, storlek och fysiska tillstånd, liksom på vädret och på transportens troliga varaktighet. Utrymmets inre, det vill säga takhöjden i fordonen, ska på det lägsta stället vara minst 75 cm högre än manken på det största djuret. Under långa transporter ska föl och unghästar kunna lägga sig ner. Otämjda hästar får inte skickas på långa transporter.

Rekommenderat minsta utrymme för häst enligt L5

Hästens storlek	Spiltans bredd (m)	Spiltans totala längd (m)	Takhöjd (m)
Ponny A+B			1,8
Ponny C			2
Ponny D	0,75	2,3	2
Stor häst	0,8	2,5	2,1
Mycket stor häst	0,9	2,75	2,2

Nötkreatur

Tillgängligt utrymme (EG 1/2005 och Sverige L5)

Kategori	Levande vikt	← Area (m ²) per djur →	
		EG	SE, L5
Kalvar till uppfödning	50	0,30–0,40	0,40
Medelstora kalvar	110	0,40–0,70	0,70
Tunga kalvar	200	0,70–0,95	0,95
Medelstora nötkreatur	325	0,95–1,30	1,30
Tunga nötkreatur	550	1,30–1,60	1,60
Mycket tunga nötkreatur	>700	>1,60	
	700		2,20
	900		2,70

Siffrorna kan variera beroende på djurens vikt och storlek men också deras fysiska tillstånd, väderförhållanden och transportens troliga längd.

Kravet vid transport av kalvar är att naveln har läkt vilket tar omkring 10–14 dagar. Detta för att immunsystemet behöver tid för att utvecklas.

Ungefärlig levande vikt	Minsta ytkrav, m2, exakt vikt	Avrundade värden m2
50	0.40	0.40
60	0.45	0.45
70	0.50	0.50
80	0.55	0.55
90	0.60	0.60
100	0.65	0.65
110	0.70	0.70
125	0.74	0.75
140	0.78	0.80
155	0.82	0.85
170	0.87	0.90
185	0.91	0.90
200	0.95	0.95
225	1.07	1.05
250	1.09	1.10
275	1.16	1.15
300	1.23	1.25
325	1.30	1.30
370	1.36	1.35
415	1.42	1.40
460	1.48	1.45
505	1.54	1.55
550	1.60	1.60
600	1.80	1.80
650	2.00	2.00
700	2.20	2.20
740	2.30	2.30
780	2.40	2.40
820	2.50	2.50
860	2.60	2.60
900	2.70	2.70

Lathund för minsta lastyta av boskap

Tabellen är framtagen i samråd med Jordbruksverket och endast ett redskap för att uppfylla SJVFS 2010:2 och EG1/2005.

Kom ihåg att det alltid är transportören som ska se till att djurväl-färden uppfylls och att tillräcklig yta finns för alla djur under transporten.

Får och getter

Tillgängligt utrymme (EG 1/2005 och Sverige L5)

Kategori	Vikt i kg	← Area m ² per djur →	
		EG	SE, L5
Klippta får och lamm på minst 26 kg	26–55	0,20-0,30	0,3
	55–100	>0,30	0,4
	>100	>0,30	0,8
Oklippta får	<55	0,30-0,40	0,4
	55–100	>0,40	0,5
	>100	>0,40	0,9
Högräktiga tackor	<55	0,40-0,50	0,5
	55–100	>0,50	0,6
	>100	>0,50	0,9
Getter	<35	0,20-0,30	0,3
	35–55	0,30-0,40	0,4
	>55	0,40-0,75	0,5
Högräktiga getter	<55	0,40-0,50	0,5
	>55	>0,50	0,6

Golvytan kan variera beroende på djurens ras, storlek, fysiska tillstånd och ullmängd samt allt efter väderförhållanden och transportens längd. Till exempel kan ytan för små lamm vara mindre än 0,2 m² per djur.

Grisar

Tillgängligt utrymme (Sverige, L5)

Kategori	Vikt i kg	Minsta utrymme per djur vid transport på väg eller järnväg
Gris	ca 25	0,15 m ²
Gris	ca 100	0,43 m ² Dock högst 235 kg per m ²
Sugga eller galt		0,7 m ² För mycket tunga suggor och galtar ska golvytan vara större.

Max 20 grisar får finnas i varje box.

Tillgängligt utrymme (EG 1/2005)

Enligt EG-förordningen får lasttätheten för grisar maximalt vara 235 kg/m². För grisar som väger cirka 120 kg krävs då 0,51 m²/st. Det kan vara nödvändigt att öka minimigolvarean med hänsyn till djurens ras, storlek och fysiska tillstånd. Det kan också vara nödvändigt att öka arean med upp till 20 procent på grund av väderförhållanden och transportens längd.

Fjäderfä

Tillgängligt utrymme vid transport av fjäderfä i behållare

(EG 1/2005 och Sverige L5)

Kategori	Minsta utrymme
Dagsgamla kycklingar	21–25 cm ² per kyckling
Fjäderfä <1,6 kg	180–200 cm ² /kg
Fjäderfä 1,6–3,0 kg	160 cm ² /kg
Fjäderfä 3–5 kg	115 cm ² /kg
Fjäderfä >5 kg	105 cm ² /kg

Minimiarean kan variera beroende på djurens vikt och storlek, deras fysiska tillstånd, väderförhållanden och transportens troliga längd.

Fjäderfä inom animalieproduktion

I Sverige får man inte placera fler fjäderfä i en behållare än att samtliga ryms liggande bredvid varandra på bottenytan. Behållarens höjd ska vara anpassad till djurslaget och djurens vikt.

Strutsfåglar (Sverige L5)

Kategori	Minsta yta per individ	Högsta antal individer per grupp
Strutsar		
Dagsgamla	0,06 m ²	12
1 mån	0,10 m ²	12
2–3 mån	0,20 m ²	10
4 mån–1 år	0,40 m ²	10
>1 år	0,55 m ²	1
Vuxna honor	0,60 m ²	1
Vuxna hanar	0,75 m ²	1
Emuer >20 mån	0,30 m ²	8
Nanduer >14 mån	0,60 m ²	8
Yngre fåglar	0,20 m ²	10

Strutsar som är mellan 72 timmar och 6 veckor gamla får inte transporteras. Unga djur får transporteras i grupp endast om storleksskillnaderna är obetydliga.

Renar

Transportfack och gruppering

Vid transport med fordon ska utrymmet där renarna transporteras ha en sådan höjd att renarna kan stå med huvudet lyft i naturlig kroppsställning. Takhöjden i lastutrymmet ska vara minst 1,3 m.

Hur många renar som får transporteras i varje fack beror på typ av ren och på transportsträckan. Djur av avsevärt olika storlek eller kondition får inte transporteras tillsammans i samma grupp.

Renar med stora hornkronor ska transporteras individuellt. Hornen på sarvar som transporteras i grupp till slakt ska sågas av före transporten. Övriga hornbärande renar ska grupperas efter hornstorlek.

Renar får inte transporteras under den tid de har basthorn, såvida det ej gäller kastrerade hanrenar (härkar) vars horn ej fejats och basthuden inte är kärll- och nervförsörjd. Dock får renar med påbörjad utväxt av horn transporteras individuellt om utrymmet enligt tabellen nedan ökas tillräckligt för att förebygga skador.

Minsta utrymme per djur (L5)

Kategori	Transport kortare än 4 timmar	Transport längre än 4 timmar	Maximal grupstorlek
Stor ren (fullvuxen sarv)	0,60 m ²	0,90 m ²	5
Medelstor ren (fullvuxen vaja)	0,40 m ²	0,60 m ²	8
Liten ren (års- eller fjolårs-kalv)	0,30 m ²	0,40 m ²	11

Fordonet ska vara så konstruerat att renarna tillförsäkras en god ventilation och så att djuren inte kan fastna med horn, klövar eller annan kroppsdel.

Ventilationsspalter för transport av ren bör vara 25 mm breda och placeras med ett mellanrum om 80 mm. Ventilationsspalter i taket bör vara 10-20 mm breda och reglerbara.

Det främre facket ska framtill ha en tät gavel. Kravet på transportfack gäller även vid transport på släpvagn kopplad till personbil. Vid sådan transport ska särskilt beaktas risken för avgasförgiftning.

Vid transporter längre än åtta timmar ska golvet vara försett med lämpligt strö- eller bäddmaterial eller ha motsvarande funktion som säkerställer djurens hygien och komfort.

Övriga hjortdjur och vildsvin

Vägtransport

Kategori	Minsta bredd	Minsta yta per individ	Högsta antal individer per grupp
Älgar, yngre än ett år	1,40 m	1,50 m ²	4
Kronhjortar, yngre än ett år	1,10 m	0,30 m ²	15
Kronhjortar, äldre än ett år	1,40 m	0,60 m ²	10
Dovhjortar, yngre än ett år	0,75 m	0,20 m ²	15
Dovhjortar, äldre än ett år	0,75 m	0,30 m ²	10
Vildsvin, yngre än sex månader	1,10 m	0,30 m ²	15

Vid transporter över åtta timmar ska utrymmet ökas med 20 procent. För andra hjortarter gäller bestämmelserna om utrymme för den storleksmässigt mest närliggande arten.

Samtliga djur ska kunna ligga ned samtidigt i normal viloställning. Takhöjden i lastutrymmet ska vara minst 0,2 m högre än det största djurets högsta punkt.

Ventilationen i transportutrymmet ska vara utformat på ett sådant sätt att djuren inte utsätts för överhettning eller vinddrag.

Höjden på behållare för transport av hjort bör inte överstiga mankhöjden mer än 0,3 m för att förhindra att djuren stegrar sig och faller över på rygg.

Transport av dräktiga, nyförlösta och unga djur

Kontrollera noga med djurägaren. Den som transporterar har ansvaret.

För att transport ska få ske gäller		
Dräktiga djur	Gränsöverskridande transporter (EG-förordning)	Transporter inom Sverige (L5)
Grisar	Minst 10% kvar av dräktighetstiden	Minst 2 veckor till förlossning**
Övriga djur	Minst 10% kvar av dräktighetstiden (undantag häst med spec. skötsel)	Häst: minst 35 dygn till förlossning Nöt: minst 28 dygn** Får, get: minst 14 dygn** Ren, hjort: minst 23 dygn** Övriga: minst 20% kvar av dräktighetstiden
Vid transport över 24 timmar av häst, nöt, får, get, ren, hjort, gris	Minst 10% kvar av dräktighetstiden	Minst 6 veckor till förlossning
Nyförlösta djur		
Nöt	Minst 1 vecka efter förlossning	Minst 3 veckor efter förlossning
Övriga djur	Minst 1 vecka efter förlossning	Minst 1 veckor efter förlossning
Nyfödda djur		
Smågrisar	Minst 3 veckor gamla*	Minst 1 vecka gamla
Lamm	Minst 1 vecka gamla*	Minst 1 vecka gamla
Kalvar	Minst 10 dagar gamla*	Minst 2 veckor gamla
Övriga	Navel ska vara läkt	Minst 1 vecka gamla

*Transporter kortare än 100 km är dock tillåtna.

** Motsvarar 1/10 av dräktighetstiden

Långa transporter (mer än åtta timmar) av unga djur är inte tillåten om de inte transporteras tillsammans med modern. Det gäller ...

... oregistrerade hästar som är yngre än 4 månader

... kalvar yngre än 14 dagar

... grisar under 10 kg

Mjölknig

Lakterande kor, tackor och getter som inte transporteras tillsammans med sin avkomma ska mjölkas med högst tolv timmars mellanrum.

Undantag

I vissa fall kan sjuka eller skadade djur anses lämpade för transport. Det gäller i fall då lindrigare skadade eller sjuka djur inte blir utsatta för ytterligare lidande, eller om djuret på veterinärs inrådan förs till veterinärbehandling. Lindrigare skadade djur ska transporteras åtskilda från friska djur med väl förankrade skiljeväggar. Golvet ska vara halksäkert och försett med extra tjockt lager strö.

Djur som insjuknar eller skadas under transport ska skiljas från de andra djuren och ges första hjälp fortast möjligt. De ska få lämplig veterinärbehandling och om så krävs nödslaktas eller avlivas utan att utsättas för onödigt lidande.

Maximala transporttider – generellt gäller 8 timmarsregeln

Då djuren får transporteras längre än 8 timmar, ska fordonet uppfylla kraven för långa transporter.

* I enstaka fall får transporttiden utökas med tre timmar. Det gäller när det inte finns slakteri på närmare transportavstånd. Dispens måste begäras från SJV om transporten sker mer än undantagsvis.

** Vid behov även utfodring.

*** Smågrisar på mindre än 10 kg får inte transporteras utan moderjuret mer än 8 timmar.

**** Nattransport.

**Vi på TYA utvecklar anslutna företag och
medarbetare i morgondagens transportbransch.**

**Vi driver på utvecklingen för säkrare och mer
hållbara arbetsmiljöer.**

**Tillsammans med våra parter och företag,
dess medarbetare samt skolor och myndigheter
arbetar vi för att skapa Sveriges bästa jobb.**

Art.nr 51 649-H, ISBN 978-91-88233-86-8, upplaga 1:1, antal 500, 2019.02